

สัญญาเลขที่ RDG43N0027

โครงการ “ ม่อนยาป่าแดด ”

สมุดภาพสมุนไพร

โดยการสนับสนุนของ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สัญญาเลขที่ RDG43N0027

โครงการ “ ม่อนยาป่าแดด ”

สมุดภาพสมุนไพร

วันที่.....	16 ก.ค. 2546
เลขทะเบียน.....	00162
เลขเรียกหนังสือ.....	RD6 43

0027

โดยการสนับสนุนของ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ศูนย์วิจัยและพัฒนาสมุนไพร (สว.)

ชั้น 14 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์
เลขที่ 979/17-21 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน
เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10400
โทร. 298-0455 โทรสาร 298-0476
Home page : <http://www.trf.or.th>
E-mail : trf-info@trf.or.th

คำนำ

สมุดภาพสมุนไพรฉบับนี้เป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการม่อนชาป่าแคด เพื่อใช้ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับสมุนไพร โดยให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อท้องถิ่น ชื่อสามัญและชื่อเรียกในท้องถิ่นอื่น ชื่อทางวิทยาศาสตร์ ชื่อวงศ์ ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ ตลอดจนสรรพคุณของสมุนไพรแต่ละชนิด

สมุนไพรที่ปรากฏในสมุดภาพฉบับนี้ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสมุนไพรที่สำรวจพบในม่อนชาอำเภอป่าแคด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ประการหนึ่งเพื่อศึกษาและรวบรวมพันธุ์พืชสมุนไพรในม่อนชา 2 แห่ง ได้แก่ ม่อนชาวัดถ้ำผาจรูญ ต. ป่าแงะ และม่อนชาวัดม่อนคอนแก้ว ต. โรงช้าง อำเภอป่าแคด จังหวัดเชียงราย โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ผู้จัดทำหวังว่าสมุดภาพสมุนไพรฉบับนี้ คงเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจใคร่รู้เกี่ยวกับสมุนไพร และก่อให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาสมุนไพรมากขึ้นต่อไป

(นางเดือนใจ ไชยศิลป์)

ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข - ค
♣ กักไม้ฝอย	1
♣ แก้วขาว	2
♣ เครื่องก้องแถบ	3
♣ เครื่องเขาคำ	4
♣ งา	5
♣ จ้าผักหวาน	6
♣ จุ่งจาถึงตัวผู้	7
♣ จ้าก้อง	8
♣ คีปลี	9
♣ ดั้นเคียน	10
♣ ถั่วปู	11
♣ ถั่วเสียนป่า	12
♣ บ่าแคว้งกูลา	13
♣ บาคาเสือ	14
♣ บ่าแคบ	15
♣ บ่าน่อแม่	16
♣ ป่านเถื่อน	17
♣ ปิ้งซ้อ	18
♣ ปิคปีวขาว	19
♣ ผักกูดก้อง	20
♣ ผักขี้หูด	21
♣ ผักทาวตอง	22
♣ ผักแคบ	23
♣ ผักดีด	24
♣ ผักปลาบ	25

สารบัญ

	หน้า
♣ ผักปอด	26
♣ ผักปิ้ง	27
♣ ผักเผ็ด	28
♣ ผักไผ่	29
♣ ผักเสี้ยว	30
♣ ว่านงูเปา	31
♣ ว่านไฟไหม้	32
♣ ว่านเลือด	33
♣ ส้มเผ็ด	34
♣ สาบเสือ	35
♣ สามสิบสองดี	36
♣ หญ้าขี้ดใบมน	37
♣ หญ้าคอตุ้ง	38
♣ หญ้าคา	39
♣ หญ้าจียอบ	40
♣ หญ้าดอกปี่	41
♣ หญ้าลูกข้าว	42
♣ หญ้าสามวัน	43
♣ หญ้าหนดแมว	44
♣ หมากระดี่หิน	45
♣ หอมควนหลวง	46
♣ หอมป้อมเปือ	47
♣ เห็ดลม	48
♣ อวขาว	49
♣ เอื้องหมายนา	50

กักไม้ฝอย

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ข่อย , ข่อยดิน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Streblus asper Lour.

วงศ์

ANNONACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลาง เปลือกบางเกลี้ยงสีออกเทาอมเขียว แตกกิ่งก้านเป็นพุ่ม ใบ เป็นใบเดี่ยวรูปไข่ ขนาดเท่าใบพุทรา หนาสากเหมือนกระดากทราย ดอก เป็นดอกตัวผู้ เป็นช่อมีก้านสั้นสีเหลืองอมเขียวออกขาว ดอกตัวเมียออกเป็นคู่ ๆ ก้านยาวสีเขียว ผล ขนาดเล็กสีเขียว เมื่อสุกสีเหลืองเหมือนกันกับพืชน้ำใส เนื้อรสหวานเมา เมล็ดแข็งกลม

สรรพคุณ

ใบ ตำผสมข้าวสารคั้นเอาน้ำดื่มทำให้อาเจียน ถอนพิษยาเบื่อเมา หรืออาหารแสลง ชงกับน้ำร้อน ดื่มระบายท้อง แก้ปวดท้องขณะมีประจำเดือน แก้ปวดเมื่อย บำรุงธาตุ ขับผายลม แก้ท้องอืดเฟ้อ เปลือกต้น ขับพิษในกระดุกในเส้น แก้พยาธิผิวหนัง เรื้อน มะเร็ง ขับพิษทั้งปวง แก้ปวดฟัน แก้วรามาและหุงเป็นน้ำมันทาหัวริดสีดวง กระพี้ แก้พยาธิหรือฝนกับน้ำปูนใสทาแก้ผื่นคัน

แก้ขาว

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ดอกแก้ว, ดอกแก้ขาวหอมไกล, พิกุล

ชื่อวิทยาศาสตร์

Murraya paniculata Jack.

วงศ์

RUTACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มหรือไม้ยืนต้นขนาดเล็ก สูงได้ถึง 10 เมตร เปลือกต้นสีเทา แตกเป็นร่อง ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ แกนกลางใบประกอบขาว ก้านใบประกอบขาว มีใบย่อย 3-15 ใบ เรียงสลับจากเล็กไปหาใหญ่สีเขียวเข้มเป็นมัน ใบย่อยที่ปลายก้านเป็นรูปไข่ รูปรีหรือรูปไข่กลับ ปลายแหลม โคนแหลม

หรือสอบ ขอบเป็นคลื่นหรือหยักมนตื้น ๆ เส้นแขนงใบข้างละ 4-8 เส้น ใบมีต่อมน้ำมัน ดอกเป็นช่อสั้น ๆ ออกตามง่ามใบสีขาว กลิ่นหอม ก้านดอกสั้น กลีบเลี้ยงมี 5 กลีบ เล็กมาก กลีบดอกมี 5 กลีบ ร่วงง่าย ผลรูปรีหรือรูปไข่ กว้าง 5-8 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 1 เซนติเมตร ผลแก่มีสีแดงอมส้ม ต่อมน้ำมันเห็นได้ชัด เมล็ดรูปไข่กว้าง 4-6 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 9 มิลลิเมตร มีขนหนาและเหนียวหุ้มโดยรอบเมล็ด

สรรพคุณ

ใบ ขับโลหิตระดูสตรี บำรุงธาตุ แก้จุกเสียด แน่นท้อง และขับผายลม ใบสดตำป้อนไล่พยาธิหนักประมาณ 5 นาที ตัวจะร้อนเหมือนเป็นไข้ ราก แก้ปวดสะเอว แก้ผื่นคันที่เกิดจากความชื้น แก้ฝีฝักบัวที่เด้านม ฝักในมดลูก แก้แผลคันและแก้แมลงสัตว์กัดต่อย

เครือก้องแกบ

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

รางแดง, หนามหัน, แสงอาทิตย์

ชื่อวิทยาศาสตร์

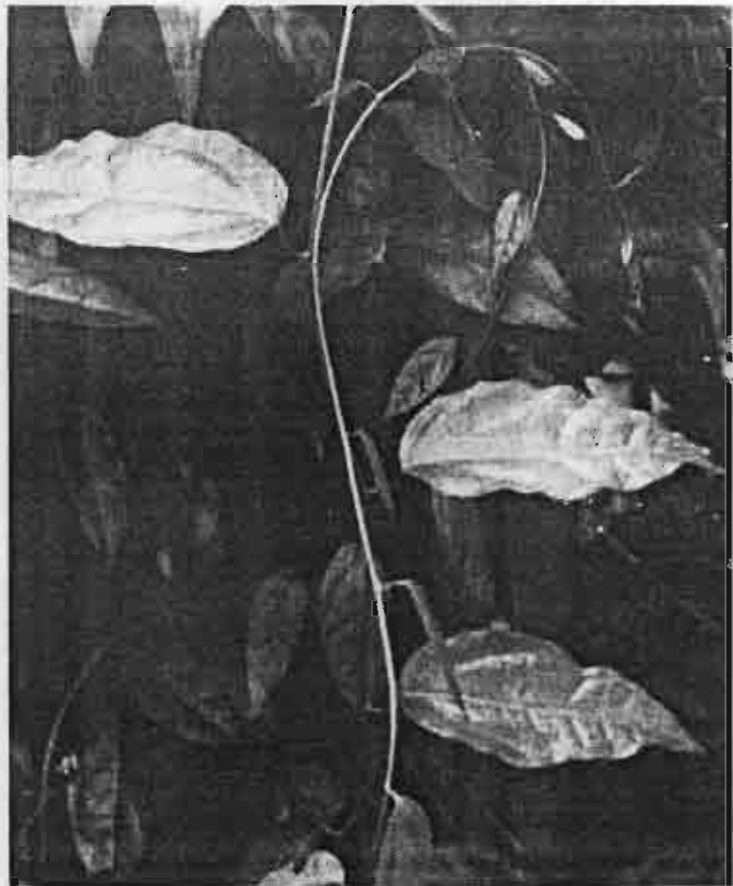
Ventilago denticulata Wild.

วงศ์

RHAMNACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เถา อาศัยพัน
เกาะเกี่ยวต้นไม้ใหญ่ ใบ เป็นใบ
เดี่ยว มีสีเขียวผิวเกลี้ยง ลักษณะ
ของใบเป็นรูปไข่ยาวๆ คล้ายใบ
เล็บมือนาง หรือ กระดังงาไทย
ปลายใบจะแหลม ริมใบจักตื้น ใบ
กว้างประมาณ 4-5 เซนติเมตร
ยาวประมาณ 14 เซนติเมตร ก้าน
ใบสั้น

สรรพคุณ

ใบ นำไปต้มน้ำให้กรอบ แล้วขังน้ำกินต่างน้ำชา เป็นยาขับปัสสาวะ และทำให้เส้นเอ็นใน
ร่างกายอ่อนดี เถา หั่นตากแห้ง นำไปปรุงเป็นยารักษาโรคภัย รักษาอาการกล้ามเนื้อตึง และ
กร่อนทุกชนิด

เครือเขาคำ

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ฝอยทอง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cuscuta chimensis Lamk.

วงศ์

CUSCUTACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นพืชล้มลุกเจริญเติบโตอยู่บนต้นไม้อื่น ดูดอาหารจากต้นไม้มที่เกาะอาศัยอยู่ ลำต้นเป็นเถาเลื้อย ขาวกลมอ่อนนุ่ม สีเหลืองแตกกิ่งก้านมาก ใบ มีลักษณะเป็นเกล็ดรูปสามเหลี่ยมเล็ก ๆ ออกจากลำต้นแบบสลับ ใบสีเหลืองเหมือนสี

ของลำต้น ดอก มีขนาดเล็กออกเป็นช่อสีขาว มีดอกย่อยจำนวนมาก ปลายกลีบดอกแยกออกเป็น 5 กลีบ รูปรีแกมมน

สรรพคุณ

สรรพคุณทางยาช่วยห้ามเลือด เลือดกำเดาไหลตกเลือด อุจจาระเป็นเลือด ช่วยบำรุงไต ขับลม ขับเหงื่อ แก้ปวดแหวและคันขา รักษาแผลเรื้อรัง และผดผื่นจากอากาศร้อน

งา

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

งา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sesamum indicum Linn.

วงศ์

PECDLIACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นเป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็ก ลำต้นเป็นสี่เหลี่ยม ตั้งตรงถึงยอดมีร่องตามยาวเปลือกบาง ผิวเรียบ สีเขียวอ่อน สูงประมาณ 3-4 ฟุต ใบเป็นใบเดี่ยว รูปไข่เรียงตรงข้ามหรือสลับสีเขียวมีขนอ่อนปกคลุมปลายแหลมหรือค่อนข้างมน โคนกลมหรือมน ขอบแยกเป็นพู ใบที่อยู่สูงขึ้นมา ก้านใบสั้น เป็นรูปใบหอก รูปขอบขนานหรือรูปไข่ กว้างประมาณ 0.5-1.5 เซนติเมตร ยาว

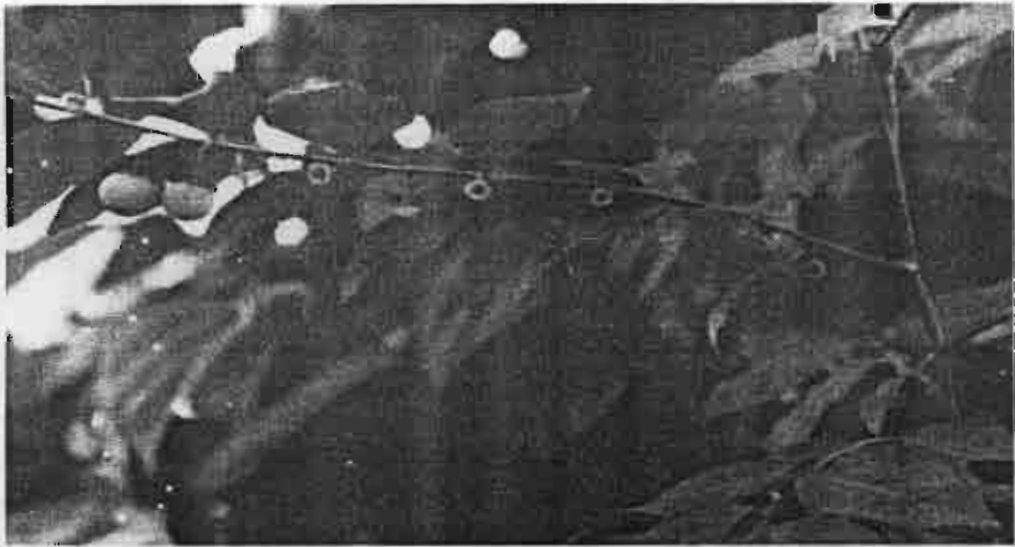
ประมาณ 4-20 เซนติเมตร ขอบจักสีเขียวสด ใบคด ดอกออกดอกเดี่ยว ตามซอกใบสีเขียวหรือม่วงประสีเหลือง กลีบเลี้ยงสีเขียว ปลายแยกเป็นแฉก รูปขอบขนาน ปลายกลีบแหลมส่วนกลีบดอกโคนเชื่อมติดกันเป็นดอกโค้ง ด้านหนึ่งพองกว่าด้านหนึ่ง ปลายแยกเป็นกลีบดอก 5 กลีบ มีเกสรตัวผู้ 4 อัน ผลเป็นฝักยาวประมาณ 2 เซนติเมตร ปลายมนมีจะงอย ภายในมีเมล็ดสีขาวอมเหลืองน้ำตาลหรือดำ เรียก "งาดำ" และถ้ามีสีขาวเรียก "งาขาว"

สรรพคุณ

เมล็ดบรีโกลงเข้าไปแล้วจะเป็นตัวหล่อลื่น เป็นยาระบายอ่อน ๆ ชาวจีนถือว่าเป็นยาบำรุงกำลัง ทำให้ร่างกายอบอุ่นมีสุขภาพดีและใช้ทาผิวหนังให้นุ่มและชุ่มชื้น

จำผักหวาน

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น ก้านตรง , ผักหวานบ้าน , ผักหวานใต้ใบ , มะยมป่า
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Sauropus androgynus* (Linn.) Merr.
วงศ์ EUPHORBIACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่ม ลำต้นตั้งตรง สูง 2-3 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับรูปไข่แกมขอบขนาน รูปขอบขนานหรือรูปคล้ายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน กว้าง 10.5-3 เซนติเมตร ยาว 2-7 เซนติเมตร ด้านบนสีเขียวเข้ม ด้านล่างสีเขียวอ่อน ดอก ดอกช่อ ออกเป็นกระจุกที่ซอกใบ มีดอกตัวเมีย 1-3 ดอกและดอกตัวผู้จำนวนมาก ไม่มีกลีบดอก ดอกตัวเมียบิดเกลี้ยงสีแดงเข้มเหนือสีเหลืองจุดประสีเข้ม ผล ผลแห้งแตกได้ รูปกลมแป้น ฉ่ำน้ำ สีขาว เมล็ดสีดำ

สรรพคุณ

ราก ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ ผิดสำแดง รักษาทางทุม
ใบ แก้ไข้

งูจงอางถึงตัวผู้

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

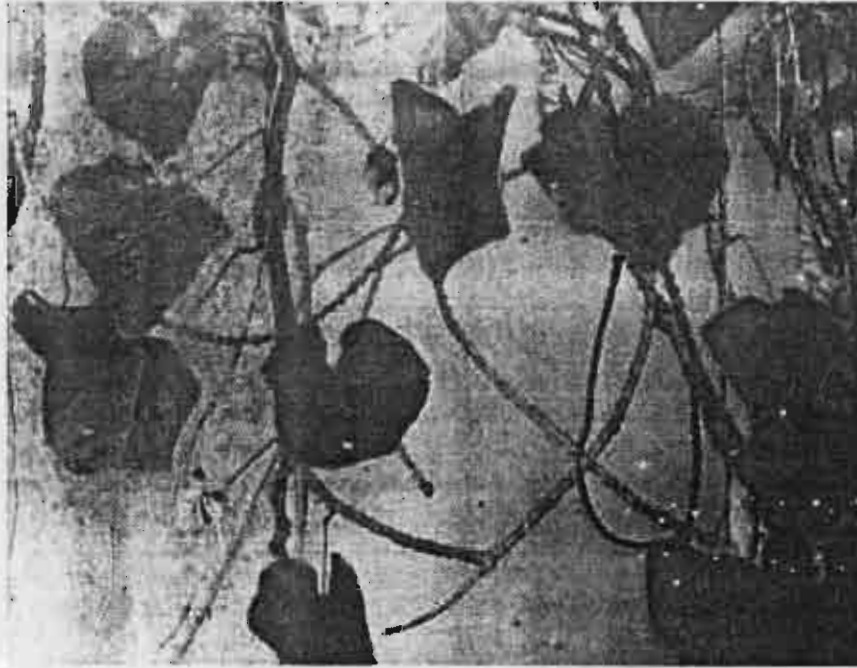
บอระเพ็ด , เครือเขารอ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tinospora tuberculita Beaumee.

วงศ์

MENISPERMACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เถาเลื้อย พาดพันต้นไม้ใหญ่ เถามีลักษณะกลม ผิวมีเมือคุ่มถี่ๆ ตลอดเถา มีรากอากาศกลมเล็กยาว สีน้ำตาลเข้ม ใบ เป็นใบเดี่ยว รูปหัวใจปลายใบแหลม ขอบใบเรียบ ไม่มีเหลี่ยม ดอก เป็นช่อสีแสดอมชมพู

สรรพคุณ

ต้นและเถา รักษาโรคพิษผิวดาษ โรคไข้เหนื่อ โรคไข้พิษทุกชนิด เป็นยาบำรุงไฟธาตุ รักษาอาการร้อนใน ทำให้เจริญอาหาร ช่วยขับน้ำย่อยในกระเพาะอาหาร ระบายความร้อน รักษาโลหิตพิการและช่วยระงับอาการสะอึก ใบ รักษาพยาธิในฟัน และในท้อง ผล รักษาไข้พิษอย่างแรงและเสมหะเป็นพิษ

จำก้อง

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

พิลังกาสา , ทูรังกาสา , ตาปลา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ardisia pllycephala Wall.

วงศ์

MYRSINACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดย่อม ลำต้นตั้งตรง แตกกิ่งก้านสาขาออกรอบต้นแต่ไม่มาก สูงประมาณ 2-3 เมตร ใบ เป็นใบเดี่ยว ออกสลับเป็นคู่ ๆ ตามข้อต้น ใบรูปไข่ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบเรียบ ใบหนาใหญ่มีสีเขียวเป็นมัน ก้านใบสีน้ำตาล ยอดอ่อนสีแดง ดอก เป็นช่อออกบริเวณตามปลายกิ่งหรือส่วนยอด ดอกเล็กมีสีขาวแกมชมพู ผล โตขนาดเมล็ดนุ่นผลอ่อนสีแดง เมื่อแก่สุกจะมีสีม่วงดำ

สรรพคุณ

ใบ รักษาโรคตับพิการ ดอก เป็นยาฆ่าเชื้อโรค ผล รักษาโรคไข้ท้องเสียและไข้ในกองอดิสารโรค

ดีปลี

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น
ชื่อวิทยาศาสตร์
วงศ์

ประดงข้อ, พืชพญาไฟ
Piper chaba Hunt.
PIPERACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เถาเลื้อย ตามเถาจะเป็นข้อสั้น ๆ และมีรากช่วยยึดเกาะงอกออกตามข้อ เพื่อเอาไว้ยึดเกาะหรือพันต้นไม้อื่น ใบ เป็นใบเดี่ยวรูปหอกออกเรียงสลับกันตามข้อ ปลายใบแหลมโคนใบมน ใบกว้างประมาณ 3-5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 7-10 เซนติเมตร ดอกเป็นช่อทรงกระบอกยาวประมาณ 1-2 นิ้ว ดอกจะตั้งขึ้น ออกบริเวณส่วนยอดของเถาหรือตามง่ามใบ ดอกช่อสีเขียว พอแก่จะกลายเป็นสีส้ม ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่จะเปลี่ยนเป็นสีแดงและมีกลิ่นฉุน

สรรพคุณ

ใบ เป็นยาแก้สุมณา (เส้นศูนย์กลางท้อง) ผล เป็นยาแก้ธาตุพิการท้องร่วง ขับลมในลำไส้ แก้หืด แก้ไอ แก้ลมวิงเวียน แก่ริดสีดวงทวาร แก้หลอดลมอักเสบ แก่โรคนอนไม่หลับ แก้ลมบ้าหมู แก้ปวดกล้ามเนื้อ และรักษาอาการอักเสบ เถาเป็นยาแก้ปวดฟัน ปวดท้องและลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อเรียบ ราก เป็นยาแก้เส้นอัมพฤกษ์ แก้ลมวิงเวียนและรักษาโรคคำได้ใหญ่ อักเสบ

ต้นเตียน

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

เทียนบ้าน

ชื่อวิทยาศาสตร์

Impatiens balsamina Linn.

วงศ์

BALSAMINCEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็ก ลำต้นสีเขียวอ่อนโปร่งแสง ใบเป็นใบเดี่ยวรูปหอกกลับ ขอบใบจัก สีเขียว เข้มกว่าต้น ดอกเป็นดอกเดี่ยว สีขาว แดงและชมพู นิยมนำดอกสีขาวมาทำยา ผลกลมรูปกระสวย เปลือกหุ้มน้ำ เมื่อแก่จะแตกออก เมล็ดสีน้ำตาลเข้ม

สรรพคุณ

ใบ สลายลม ฟอกเลือด แก้ บวม แก้ปวดตามข้อ แก้เจ็บปวดเนื่อง จากกระทบกระแทก แก้ฝีประจำรื้อย แก้แผลมีหนองเรื้อรัง แก้บิด มูกเลือด และแก้พิษงูกัด ดอกสลายลม ฟอก เลือด ลดบวม แก้ปวด แก้ปวดข้อ ปวดเอว ปวดก่อนมีระดู เป็นยาเย็น

บำรุงร่างกาย ทาแผลน้ำร้อนลวกและแผลพุพอง เมล็ดมีพิษกระจายเลือด ขับเสมหะชัน ๆ ขับลูก ที่ตายในท้อง ขับระดู ละลายกระดูก แก้ท้องติดยและแก้พิษงู ลำต้นทำให้เลือดเดินสะดวก แก้ ปวด แก้เหน็บชา แก้แผลเน่าเปื่อยบวมเป็นพิษ แก้ปวดข้อ ทำให้อาเจียน และขับปัสสาวะ ราก ฟอกโลหิต ลดบวม แก้ปวดกระดูก แก้ไข้บวม แก้ตกขาวและแก้ตกเลือด ดอกและใบพอกกันเล็บ ถอด

ถั่วพู

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ถั่วพู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Psophocarpus tetragonolobus Dc.

วงศ์

PAPILIONACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เลื้อย ขาวประมาณ 5 เมตร ใบ มีใบประกอบชนิด 3 ใบ ใบย่อยรูปไข่กว้างปลายแหลม กว้างประมาณ 6 เซนติเมตร ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร ฐานใบแหลม เส้นใบสามารถเห็นได้ชัดเจน ดอกช่อสีม่วงอ่อน ผลฝักยาวทรงสี่เหลี่ยม ขาวประมาณ 6-8 นิ้ว มีปีก (ครีบ) ตามยาว ริมจัก

สรรพคุณ

ถั่วพูมีสรรพคุณทางยาช่วยย่อยอาหารจำพวกกรดไขมันอิ่มตัว ฝักแก้ร้อนใน ไข้หอบ บำรุงกำลัง รากแก้ปวดมวนท้อง หัวบำรุงกำลัง แก้อ่อนเพลีย ทำให้ดวงจิตเข้มขึ้น แก้อ่อนใน กระหายน้ำ

ถั่วเลี่ยนป่า

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

ถั่วเลี่ยนป่า

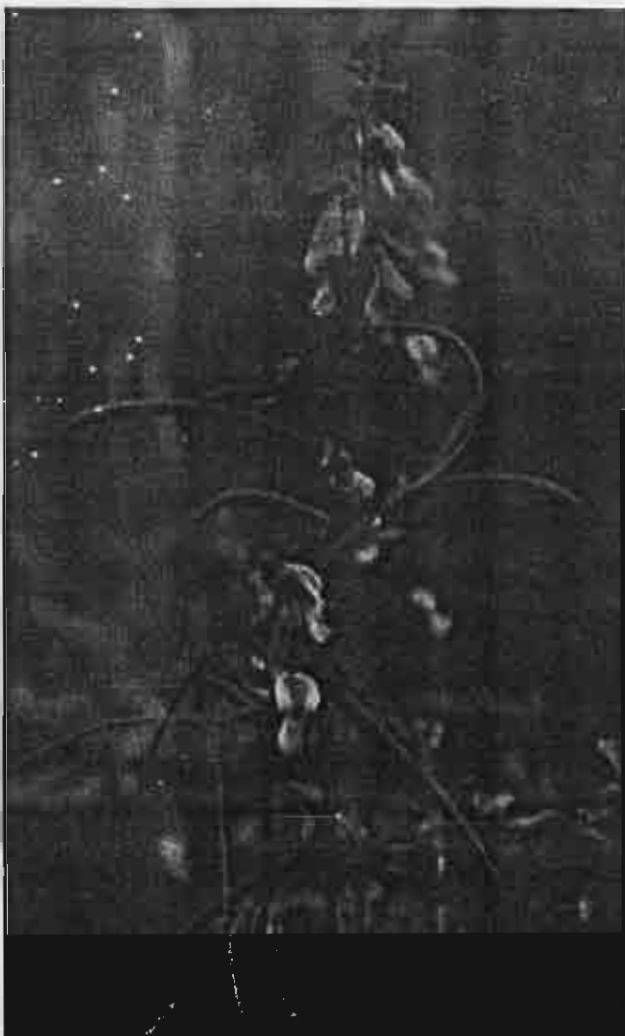
ชื่อวิทยาศาสตร์

Pueraria phaseoloides (Roxb.) Benth.

Var. *subspicata* (Benth.) Maesen

วงศ์

FABACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น ถั่วเลี่ยนป่าเป็นไม้เลื้อยล้มลุก ลำต้นเรียวยาว มีขนหนาแน่น ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย 3 ใบ เรียงสลับ ใบย่อยที่ปลายรูปวงรีกว้าง 6-8 เซนติเมตร ยาว 9-12 เซนติเมตร ใบย่อยด้านข้างรูปไข่กว้าง โคนใบเบี้ยว กว้างและยาว 8-10 เซนติเมตร มีขนหนาแน่นทั้งสองด้าน มีหูใบและหูใบย่อย ดอก ดอกช่อออกที่ซอกใบ ดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกสีขาวมีแถบสีม่วงตรงกลางกลีบ รูปดอกถั่ว ผลเป็นรูปฝัก รูปขอบขนานแคบ แตกและบิดเป็นเกลียว

สรรพคุณ

ใบหรือรากแห้ง ผสมใบโศภนแห้ง บดเป็นผง ทำเป็นชาลูกกลอน กินแก้ไข้

บ้าแคว้งกูลา

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

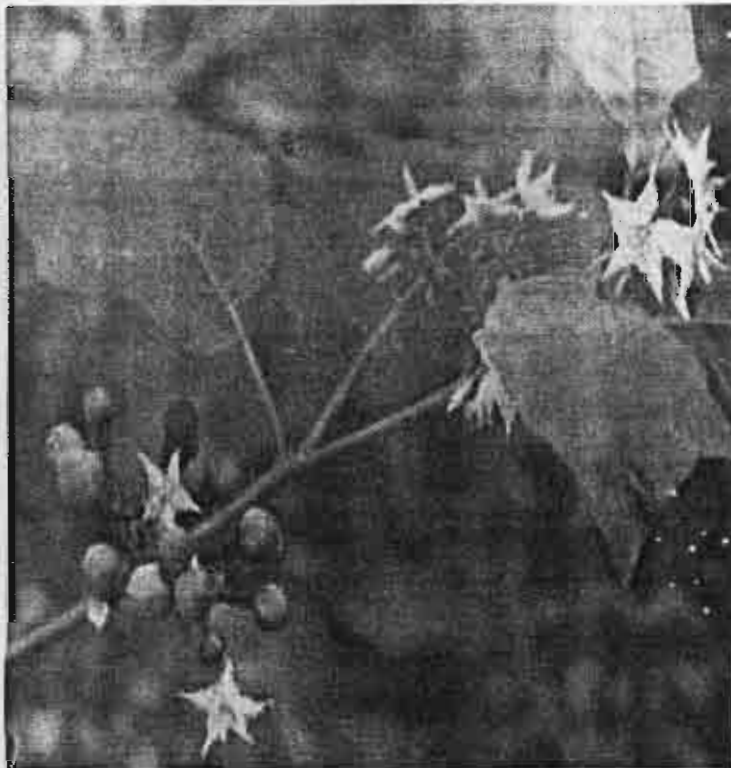
มะเขือพวง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum torvum Sw.

วงศ์

SOLANACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 2 เมตร ลำต้นมีหนามสั้น ขึ้นทั่วไป แตกกิ่งก้านสาขามาก ใบรูปรี ปลายใบแหลมริมขอบใบหยักกว้างตื้นใบยาวประมาณ 4-8 นิ้ว บนแผ่นใบมีขนสั้นๆ ปกคลุม ดอกสีขาวเป็นพวงออกตามง่ามใบและปลายกิ่ง ดอกสีขาวมีกลีบดอกและกลีบเลี้ยง อย่างละ 5 กลีบ ดอกสมบูรณ์เพศ ผลกลมเล็กๆ เป็นพวง สีเขียว ขั้วผลมีกลีบ

เลี้ยงติดอยู่ ผลแก่จะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง เมล็ดขนาดเล็กกลมแบน ผลลูกหนึ่งมีเมล็ดจำนวนมาก

สรรพคุณ

ลำต้น กินแก้เมา ทำให้รสเหว้าจืดลง กินเรื่อย ๆ แก้โรคเบาหวาน ขับปัสสาวะ แก้ปวดฟกซ้ำ ทำให้เลือดลมหมุนเวียนดี ใบ สดคำพอกบริเวณแผล ห้ามเลือด แก้ฝีบวมมีหนอง ผล สดคัมกินเป็นยาแก้ไอ ขับเสมหะ เมล็ด นำมาเผาไฟ เอาควันสูดดม แก้ปวดฟันได้ รากสดนำมาตำพอกเท้าที่แตกเป็นแผล

ป่าตาเสือ

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ยอ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Morinda citrifolia Linn.

วงศ์

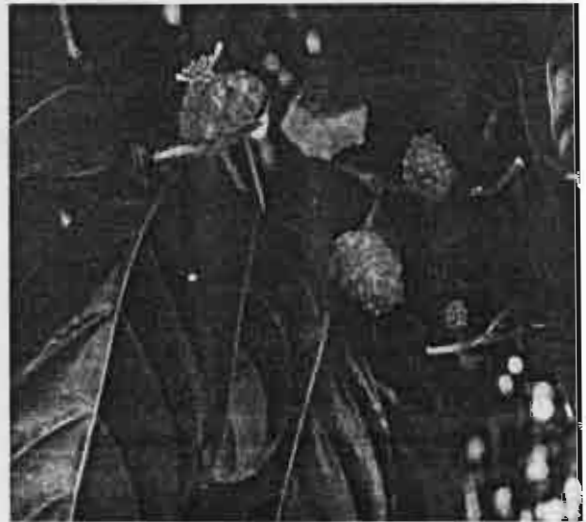
RUBIACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก แตกกิ่งก้านสาขาไม่มากนัก ผิวของลำต้นมีสีน้ำตาลเทาๆ เกือบดำ ลำต้นสูงประมาณ 1-6 เมตร ใบ เป็นใบเดี่ยวออกเรียงกันเป็นคู่ๆ ไปตามข้อต้น ลักษณะใบเป็นรูปมนรี ปลายและโคนแหลม ขอบใบเป็นคลื่น ผิวใบเป็นมันสีเขียว ขนาดของใบกว้างประมาณ 2.5-7 นิ้ว ยาว

ประมาณ 6-12 นิ้ว ดอกออกเป็นช่ออยู่ตามง่ามใบ ช่อดอกยาวประมาณ 1-1.5 นิ้ว มีสีขาวและมีขนาดเล็ก โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นรูปท่อและปลายดอกจะแยกเป็น 5 กลีบ ยาวประมาณ 4.5-5 มิลลิเมตร กลีบด้านนอกจะเรียบ แต่ด้านในนั้นจะมีขนหนาแน่นเฉพาะส่วนบน ผลเป็นรูปกลมหรือรูปรี ผิวจะเป็นตุ่มๆ รอบๆ ผลเมื่อยังอ่อนสีเขียว พอแก่ทานได้จะมีสีขาวอมเขียวหรือออกเหลืองๆ ภายในมี 1 เมล็ด โตประมาณ 1-2 นิ้ว ยาวประมาณ 1.5-4 นิ้ว

สรรพคุณ

ต้น รักษาแผลโรค ใบ กินแก้กระษัย คั้นเอาน้ำสระผมแก้เหา ทาแก้โรคเกาต์ ดอก แก้วัณโรค ผล ช่วยขับลม บำรุงธาตุ เจริญอาหาร ผสมยาแก้สะอึก อมแก้เหงือกเปื่อย ระดูเสีย ฟอกเลือด ขับน้ำคาวปลา แก้ท้องเสีย ราก เป็นยาระบาย ใช้ผสมยารักษาวัณโรค

ป่าเตบ

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

ต้อยติ่ง, อังกาบ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Ruellia tuberosa Linn.

วงศ์

ACANTHACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกสูงประมาณ 20 – 30 เซนติเมตร ตามลำต้นมีขนอ่อน ๆ ขึ้นปกคลุมอยู่เล็กน้อย ใบ เป็นรูปมนรี ปลายใบมน โคนใบแหลม ขอบใบเรียบ ไม่มีจักแต่อาจจะเป็นคลื่นเล็กน้อย ใบมีความยาวประมาณ 2.5 – 3 เซนติเมตร กว้างประมาณ 1- 1.5 นิ้ว มีสีเขียวออกเรียงกันเป็นคู่ ๆ ไปตามข้อต้น ดอก ออกเป็นช่อหรือบางทีก็ออกดอกเดี่ยว ตามง่ามใบที่ส่วนยอดของต้น ดอกมีสีม่วงเป็นรูปกรวยปลายดอกแยกออกเป็น 5 กลีบ เกสรกลางดอกมี 4 อัน สั้น 2 ยาว 2 ผล เป็นฝักยาวประมาณ 1 นิ้วกว่า ๆ เล็กน้อย เมื่อได้รับความชื้นมาก ๆ หรือถูกน้ำ จะแตกออกเป็น 2 ซีกภายในมีเมล็ดอยู่ 8 เมล็ด

สรรพคุณ

ราก นำมาเป็นส่วนผสมของยาใช้ดับพิษ รักษาปัสสาวะพิการ และแก้พิษต่าง ๆ

บ้านอแน

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

น้อยหน้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Annoa squamosa Linn.

วงศ์

ANNONACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ผิวสีเทาอมน้ำตาล ใบ ออกใบเดี่ยวเรียงสลับกันไป ตามข้อต้น ลักษณะของใบเป็นรูปยาวรี ปลายและโคนใบแหลมกว้างประมาณ 1-2.5 นิ้ว ยาว 3-6 นิ้ว สีเขียว ก้านใบยาว 0.5 นิ้ว ดอก ออกเป็นดอกเดี่ยวๆ อยู่ตามง่ามใบ ดอกจะห้อยลง มี 2 ชั้น ๆ ละ 3 กลีบ ชั้นในจะสั้นกว่าชั้นนอก มีสีเหลืองอมเขียว ผล เป็นลูกกลม ๆ ป้อม ๆ โค ประมาณ 3-4 นิ้ว มีผิวขรุขระเป็นร่องกลมมน ภายในแต่ละช่องจะเป็นเนื้อสีขาวและมีเมล็ดสีดำ หรือสีน้ำตาลเข้ม

สรรพคุณ

ใบ แก้พยาธิลำไส้ ฆ่าเหา แก้หิด แก้กลากเกลื้อน แก้ฟกบวม เปลือกต้น สมาน ลำไส้ สมานแผล แก้ท้องร่วง แก้พิษงู แก้กามโรค เป็นยาฝาดสมาน ผลดิบ เป็นยาแก้พิษงู แก้ฝี ในคอ กลากเกลื้อน ฆ่าพยาธิผิวหนัง ผลแห้งแก้งูสวัด เริ่มแก้ไฟในหู เปลือก แก้พิษงู เมล็ด เป็น ยาฆ่าพยาธิตัวจิ๋ว ฆ่าเหาและแก้มวม ราก เป็นยาระบาย ทำให้อาเจียน แก้พิษงู ถอนพิษเบื่อเมา

ป่านเถื่อน

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

ดอกรัก

ชื่อวิทยาศาสตร์

Calotropis gigantea R. Br.

วงศ์

ASCLEPIADACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดกลาง ต้นอ่อนมีสีเขียวหนาเปลือกด้วยขนละเอียด ลำต้นสูงประมาณ 10 ฟุต ทุก ๆ ส่วนทั้งต้นจะมียางเป็นสีขาวข้น ใบ เป็นรูปมนรีมีลักษณะหนาและใหญ่มาก ทั้งใบจะมีขนละเอียดเป็นสีเหลืองปนสีขาวหนาเปลือกทั้งใบ มีความกว้างประมาณ 4 –

5 นิ้ว ยาวประมาณ 8 – 10 นิ้ว ดอก แดงออกเป็นช่ออยู่ตามปลายกิ่งหรือตามโคนก้านใบตรงยอด ดอกจะทยอยกันบานไปเรื่อย ๆ ลักษณะดอกจะเป็นสันสูงเป็นแท่ง 5 แฉกลคล้ายกับมงกุฎ ดอกอ่อนหรือดอกตูม จะมีกลีบเลี้ยงห่อหุ้มอยู่เมื่อถึงเวลาบานกลีบเลี้ยงจะแผ่บานออกทำให้เห็นตัวดอกที่แท้จริง ดอกบานจะเป็นรูปมงกุฎ มีหลายสีได้แก่ ขาว ม่วง หรือสีขาวอมม่วง ผล จะกลมและยาว ผลอ่อนจะเป็นสีเขียว ส่วนผลแก่ก็จะกลายเป็นสีน้ำตาล และแตกปลิวคล้ายหุ่น

สรรพคุณ

ดอก มีฤทธิ์ช่วยย่อย ทำให้เจริญอาหาร รักษาอาการไอ หืด และหัด
เปลือก ใช้ขับน้ำเหลืองเสีย ขับเหงื่อ ขับเสมหะ และทำให้อาเจียน ขางมีฤทธิ์เป็นยาถ่ายอย่างแรง
รักษาอาการปวดฟัน ปวดหู ขับพยาธิ รักษากลากเกลื้อน และทำให้แห้งได้ ขางเมื่อถูกผิวหนังจะทำให้เกิดอาการระคายเคือง

ปั้งซ็อน

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

ปั้งชะมด , นางแย้ม , ล้วนใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Clerodendron fragrans Vent.

วงศ์

VERBENACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ลำต้นตั้งตรงมีขนปกคลุมอยู่เล็กน้อย สูงประมาณ 1 – 2 เมตร ใบ เป็นใบเดี่ยวสลับกันไปตามข้อต้น ใบเป็นรูปมนกว้างเกือบคล้ายรูปหัวใจ ขอบใบจักทั่วไป มีสีเขียวยาวประมาณ 4-6 นิ้ว เมื่อขยี้ดมจะรู้สึกเหม็น มีก้านใบสีเขียวและขาว ดอก ออกเป็นช่ออยู่ตรงส่วนยอดของต้น ดอกคล้ายดอกมะลิซ้อน ดอกจะทยอยกันบานและมีกลิ่นหอม ผล มีเนื้ออ่อนและมีเปลือกหุ้มแยกออกเป็น 4 กลีบ

สรรพคุณ

ใบ ตำพอกแก้โรคผิวหนังและผื่นคัน ทั้งต้น แก้พิษฝีกาภายใน ราก นำมาปรุงเป็นยาแก้ปวดเอวและปวดข้อ แก้กิดสีดวงทวาร แก้เหน็บชา ขับระดูขาว แก้หลอดลมอักเสบ และรักษากระดูกสันหลังอักเสบเรื้อรัง

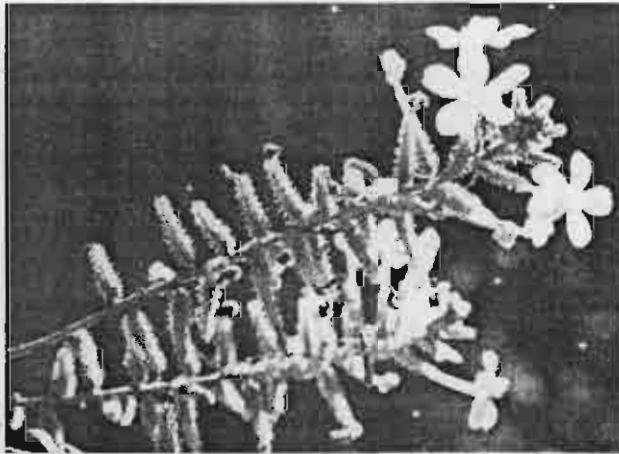

ปัดปิวขาว

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น เจตมูลเพลิงขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Plumbago zeylanica* Linn.

วงศ์ PLUMBAGINACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก แตกกิ่งก้านสาขามาก กิ่งอ่อนและกิ่งเล็กจะมีร่องเหลี่ยม สูงประมาณ 1-2 เมตร ใบเป็นใบเดี่ยว ออกเรียงสลับตามข้อ ใบเป็นรูปหอก ปลายใบแหลม ขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย โคนใบมนเว้า มีสีเขียวเข้ม ใบกว้างประมาณ 1.5-2 นิ้ว ดอก ออกเป็นช่อที่ปลายกิ่ง ช่อดอกยาวประมาณ 4-10 นิ้ว โคนดอกจะเป็นหลอดเล็ก ๆ ส่วนปลายดอกจะบานออก ดอกมี 5 กลีบ สีขาว กลีบเลี้ยงมีสีเขียวมีขนปกคลุม ก้าน มียางเหนียว ผลกลมมีสีเขียวและมีขนเหนียวรอบผล

สรรพคุณ

ใบ แก้ลมในกองเสมหะ ช่วยย่อยอาหาร และขับผายลม ดอกแก้โรคตาและแก้โรคไข้หนาวเย็น ต้นขับระดูและล้างตา รากขับลมในอก ขับโลหิตอันมีพิษ แก้กิดสีดวง แก้บวม แก้จุดทะราด บำรุงโลหิต แก้ปวดท้อง แก้ท้องเสีย และกระจายเลือดลม

ผักกูดก้อง

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

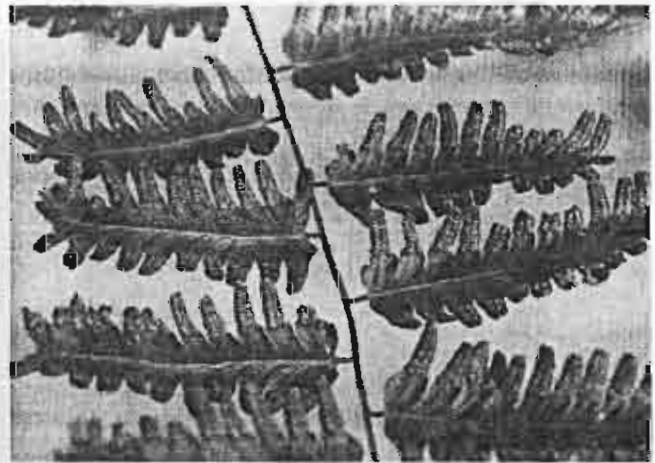
กูดเครือ, หญ้าลิเกา, หญ้ายายเกา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Lygodium flexuosum Sw.

วงศ์

SCHIZAEACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้จำพวกเฟิน ทอดเลื้อยพาด พันต้นไม้อื่นยาวหลายเมตรมีเหง้าสั้น มีขนสีน้ำตาลเข้มหนาแน่น ลำต้นเมื่อแก่มีสีดำเป็นมัน ใบ เป็นใบประกอบออกจากลำต้นเป็นคู่แบบตรงข้าม ประกอบด้วยใบย่อย มีหลายรูปร่างเช่น ขอบขนานถึงรูปสามเหลี่ยมยาว กว้าง 7–12 เซนติเมตร ยาว 10–25 เซนติเมตร ขอบใบ หยักเป็นฟันเลื่อย มีสปอร์เกิดที่ขอบใบ

สรรพคุณ

ต้นและใบ ผสมหว่ายข้าวเย็น ดมน้ำคั้นค่างน้ำชา แก้ปวดเมื่อย ราก ลำต้น เหง้าและทั้งต้น ดมน้ำคั้น แก้เจ็บคอ เสี่ยงแหบ ปวดหลัง ขับปัสสาวะ รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ นิ่วในไต เลือดตกใน ใบ ตำพอก แก้อักเสบจากงู ตะขาบ แมงป่อง และแมลงมีพิษกัดต่อย

ผักขี้หูด

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ชื่อวิทยาศาสตร์

วงศ์

ผักขี้หูด

Raphanus sativus Linn.

CRUCIFERAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นเป็นไม้ล้มลุกวงศ์เดียวกับหัวผักกาด อายุ 1 - 2 ปี สูง 30-90 เซนติเมตร พบในภาคเหนือของเมืองไทย ใบมีรูปร่างคล้ายใบผักกาด ผิวใบเรียบมีขนเล็กน้อย สีเขียว ส่วนปลายขอบใบยาวได้ถึง 20 เซนติเมตร ส่วนข้างของใบมี 1-3 คู่ ดอกออกเป็นช่อ ดอกมีขนาดเล็ก สีขาวอมม่วง กว้าง 8-9 มิลลิเมตร ยาว 10-30 เซนติเมตร ฝักขนาดเล็ก ขนาด 0.5 เซนติเมตร ยาว 7-8 เซนติเมตร ภายในมีเมล็ด 1-6 เมล็ด

สรรพคุณ

ราก ขับลม สมานลำไส้ บำรุงประสาท บำรุงเลือด บำรุงม้าม ลดความดันโลหิต เป็นยาระบาย แก้อาเจียนเป็นเลือด ดอก ช่วยขับน้ำดี เมล็ด เป็นยาระบาย ช่วยย่อย แก้อาการท้องอืด ขับเสมหะ แก้บวม แก้บิด ขับปัสสาวะ ใบ,ทั้งต้น ช่วยเจริญอาหาร ขับลม อาหารไม่ย่อย แก้เจ็บคอ ขับปัสสาวะ เป็นยาระบาย

ผักลาวตอง

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

พลูคว

ชื่อวิทยาศาสตร์

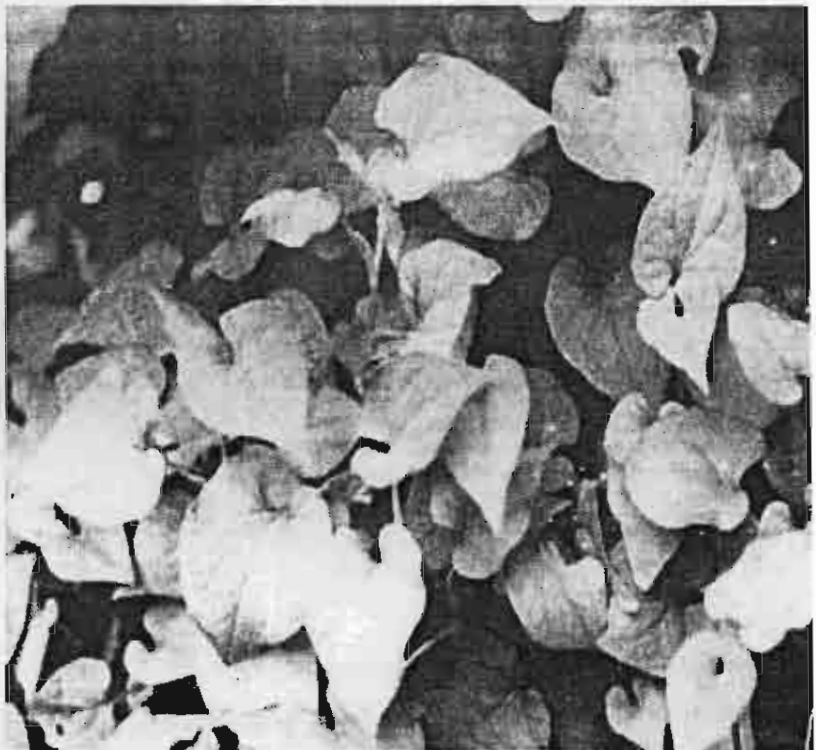
Houttuynia cordate Thunlb.

วงศ์

SAURURACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เลื้อยขนาดเล็ก สูงประมาณ 3-12 นิ้ว มีลำต้นตั้งตรง สีเขียวอมม่วง ส่วนที่เลื้อยทอดไปตามดินจะมีรากแขนงออกตามข้อ ใบเดี่ยวรูปไข่สีเขียวอมม่วง หนากลมเรียงสลับ ปลายแหลมและหนา ยาว 1-1.5 นิ้ว ขี้คัมจะรู้สึกเหมือนควเหมือนควปลาซ่อน ดอก

ออกเป็นช่อตรงปลายยอด ประกอบด้วยดอกที่ไม่มีก้านดอกมีขนาดเล็กและไม่มียกลีบแต่มีกลีบเลี้ยงสีขาว เกสรเป็นกระจุกลีกลีบยาว ผลแห้งแตกได้

สรรพคุณ

ต้น แก้กามโรค ไขข้อ แก้กโรคผิวหนัง น้ำเหลืองเสีย ทำให้แผลแห้ง ฆ่าเชื้อโรคทางเดินปัสสาวะ ขับปัสสาวะ ทาภายนอกให้เลือดมาเลี้ยงผิวหนัง ใบ แก้กามโรค ทำให้น้ำเหลืองแห้ง แก้กไขข้อ แก้กโรคผิวหนัง

ผักแคบ

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

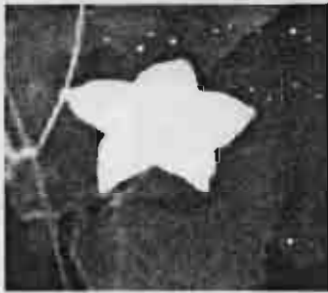
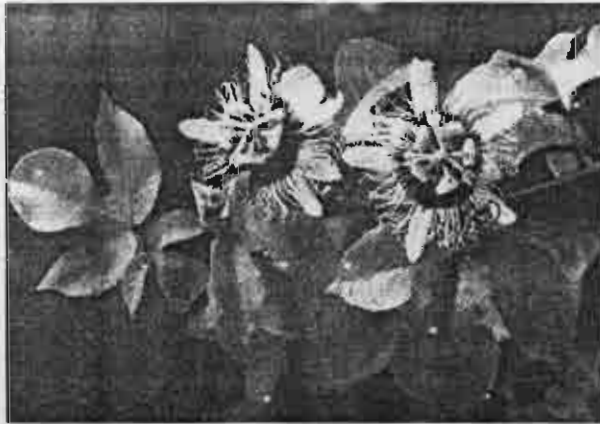
ผักตำลึง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Cocinia grandis Voigt.

วงศ์

CUCURBITACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้เถาเลื้อยอายุหลายปี เถาแก่ของตำลึงจะใหญ่ และแข็งแรงมีลักษณะกลมสีเขียว ตามข้อมีหนวดเอาไว้ยึดเกาะ ใบเป็น ใบเดี่ยวออกแบบสลับ ใบรูปร่างคล้าย 5 เหลี่ยม ขอบใบเว้าเข้าเล็กน้อย บางครั้งจะเว้ามาก ใบสีเขียว เรียบ ไม่มีขน ดอกเป็นดอกเดี่ยวออกจากบริเวณซอกใบ ดอกแยกเพศกันอยู่คนละต้น ดอกมีกลีบสีเขียว ปลายดอกแยกออกเป็น 5 แฉก โคนติดกันเป็นกรวย กลีบดอกสีขาว เกสรตัวผู้มี 3 อัน เกสรตัวเมียมี 6 อัน ผลรูปร่างกลมรีคล้ายแตงแต่เล็กกว่า ผลดิบสีเขียวเมื่อแก่กลายเป็นสีแดง

สรรพคุณ

ใบ ขับร้อนถอนพิษ แก้แสบคัน แก้เจ็บตา ตาแดง ตาแฉะ รากขับพิษรักษาโรคตา ลดไข้แก้ อาเจียน และแก้โรคเบาหวาน เถารักษาโรคเจ็บตาโดยใช้น้ำจากเถาหยอดตาแก้ตาแดง ตาแฉะ ตา ฟาง พืชอีกเสปในตา ขับพิษและแก้เวียนศีรษะ ทั้งต้นแก้โรคผิวหนัง ลดน้ำตาลในเส้นเลือด ดอก แก้ก้น เมล็ดตำผสมน้ำมันมะพร้าวแก้หิด

ผักติ้ว

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

ต้อยต้ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Solanum spirale Roxb.

วงศ์

SOLANACEAE

ลำต้นตั้ง

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกหรือไม้พุ่มขนาดเล็ก
ตรง สูงประมาณ 1 - 3 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับรู
ปวงรีแกมไข่กลับกว้าง 5-8 เซนติเมตร ยาว 9-15 เซนติเมตร ขอบใบเป็นคลื่น ดอกออกเป็นช่อ
เหนือซอกใบ ก้านดอกยาว ดอกย่อยเรียงสลับ กลีบดอกสีขาว ผลสด รูปทรงกลม ผิวเรียบ
เปลี่ยนเป็นสีเหลืองส้มเมื่อสุก

สรรพคุณ

ราก ผสมสมุนไพรตัวอื่น แก้อาการปวดโรค แก้ผื่นคัน

ผักปลาบ

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

ผักปลาบใบแคบ , กินกุ่มน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Commelina diffusa Burm. f.

วงศ์

COMMELINACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุก ลำต้นทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน ลำต้นกลมเรียบหรือมีขนเล็กน้อย อวบน้ำ และชูส่วนปลายยอดขึ้นสูง 5 – 60 เซนติเมตร ใบ เป็นใบเดี่ยวออกจากลำต้นแบบสลับ ใบรูปร่างยาวรีรูปหอก ปลายใบแหลมไม่มีก้านใบ ฐานใบเรียวและแผ่ออกเป็นกาบหุ้มลำต้น ใบกว้าง 1-2 เซนติเมตร ยาว 4.7 เซนติเมตร มีขนบริเวณรอบใบ ดอก ออกเป็นช่อ ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง บนก้านช่อมีใบประดับดอกสีเขียวคล้ายใบเป็นแผ่นกลม หรือรูปหัวใจห่อหุ้มดอกเอาไว้ ช่อดอกแตกออกเป็น 2 กิ่ง กิ่งบนมีดอกย่อย 1-3 ดอก ก้านดอกยาว กิ่งล่างมีดอกย่อย 2-5 ดอก ก้านดอกสั้น ดอกมีสีน้ำเงินหรือม่วงอ่อน กลีบดอกด้านบนใหญ่กว่ากลีบดอกด้านล่าง

สรรพคุณ

ทั้งต้นเป็นยาเจริญอาหาร แก้โรคเรื้อน เป็นยาระบาย บรรเทาอาการปวด แก้อาการระคายเคืองผิวหนัง ลำต้น ผสมสมุนไพรอื่นคั้นน้ำดื่มแก้ไข้มีน้ำมูกขึ้น

ผักปอด

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

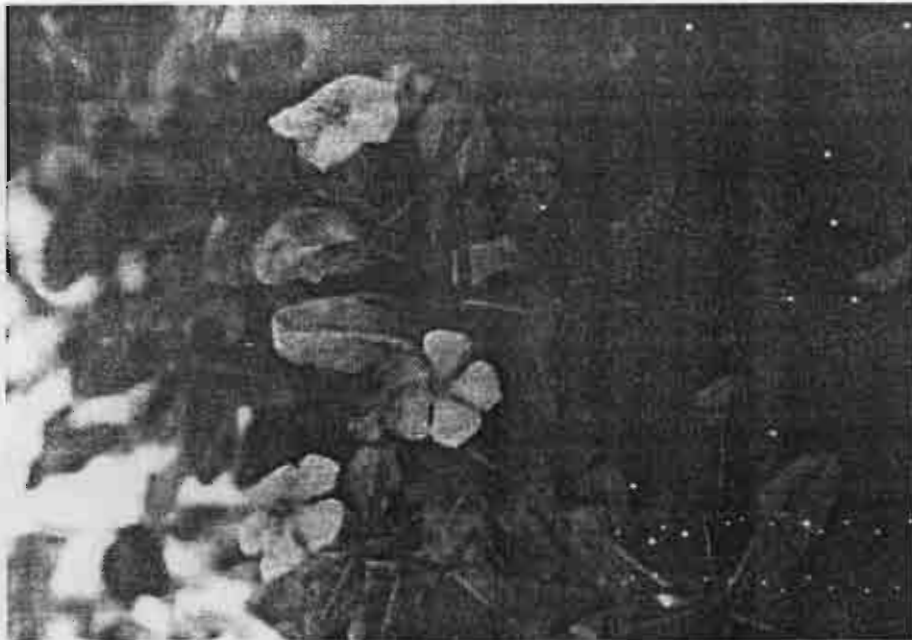
แพงพวย , พังพวย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Catharanthus roseus G. Don .

วงศ์

APOCYNACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกเนื้ออ่อนพุ่มเตี้ย มีกิ่งก้านสาขามาก ลำต้น มีความสูงเต็มที่ประมาณ 3 ฟุต ใบ เป็นใบเดี่ยวออกเป็นคู่ๆ ตรงข้ามกัน ลักษณะของใบเป็นรูปไข่ หนา มีสีเขียวเข้ม ขอบใบจะเรียบไม่มีจัก ปลายใบมน โคนใบแหลมหรือบางทีก็มน เส้นกลางใบเป็นสีเขียวอ่อนหรือสีเหลืองลากเป็นเส้นเห็นได้ชัดมาก ใบกว้างประมาณ 2 – 3 เซนติเมตร ยาวประมาณ 4 – 5 เซนติเมตร มีใบดกมาก ดอก ออกรวมกันเป็นกลุ่มๆ อยู่ตามส่วนยอดของต้น ดอกจะมีอยู่ชั้นเดียวและมีอยู่ 5 กลีบ ดอกบานกว้างประมาณ 4 เซนติเมตร เมื่อดอกร่วงหล่นไป จะติดฝักรูปทรงกระบอก เมื่อแก่จัดก็จะแตกออกเป็น 2 ซีก และมีเมล็ดอยู่ภายในมากมาย

สรรพคุณ

ทั้งต้น ใช้เป็นยาบำบัดโรคเบาหวาน

ผักปัง

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ผักปลั่ง, ผักปักดิน, ผักปรังใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์

Basella alba Linn.

วงศ์

BASELLACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นเป็นไม้เลื้อย ลำต้นกลม อวบน้ำไม่มีขนแตกกิ่งก้านสาขาได้มาก ลำต้นเป็นสีเขียวหรือสีม่วง-แดง ใบเป็นใบเดี่ยว ออกแบบสลับ รูปร่างเป็นรูปไข่ รูปหัวใจหรือรูปไข่ปนขอบขนาน ใบกว้าง 2-6 เซนติเมตร ยาว 2.5-7.5 เซนติเมตร ใบลักษณะมันไม่มีขนหากขยี้ดูจะเป็นเมือกเหนียว

ดอกเป็นดอกช่อ ดอกของผักปลั่งขาวสีขาว ดอกของปลั่งแดงสีขาวอมชมพู ใบประดับ 2 ใบเล็กติดอยู่โคนของกลีบดอก กลีบดอกมีฐานติดกันและปลายแยกออกเป็น 5 กลีบ ผลมีรูปร่างกลม ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 5.6 มิลลิเมตร ลูกแก่จะมีสีม่วงอมดำเนื้อนุ่มภายในผลมีสีม่วงดำหรือสีขาว

สรรพคุณ

ผักปลั่งมีสรรพคุณทางยาใช้แก้พิษฝี แก้ขัดเบา แก้พรรคึก แก้ท้องผูก ลดไข้ นอกจากนี้หมดตำแยทางภาคเหนือได้นำใบสดตำให้ละเอียดและคั้นน้ำเมือกเอาน้ำเมือกมาทาช่องคลอดช่วยให้หญิงมีครรภ์คลอดง่ายขึ้น ใบช่วยขับปัสสาวะ แก้อาการอักเสบ แก้กกลาก บรรเทาอาการผื่นคัน ดอก แก้เลือดร้อน ราก แก้มือเท้าคาง แก่รังแค แก้พิษพรรคึก

ผักเผ็ด

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

ผักคราดหัวแหวน , ผักตุ้มหู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Spilanthes paniculata Wall . Ex Dc.

วงศ์

ASTERACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกมีอายุ 1 ปี จะแตกกิ่งก้านสาขาและมีลำต้นตั้งตรงมีความสูงประมาณ 1 - 2 ฟุต ใบ ออกใบเดี่ยวสี่เหลี่ยม ลักษณะเป็นรูปหอกหรือรูปไข่ ปลายใบแหลม โคนใบสอบ ขอบใบเรียบหรือจักเป็นฟันเลื่อย ขนาดของใบกว้างประมาณ 0.5 - 1 นิ้ว ยาว 1 - 1.5 นิ้ว ก้านใบยาว 0.5 นิ้ว ดอก เป็นรูปไข่ภายในจะมีดอกอัดอยู่กันแน่นในลักษณะเป็นช่อหรือดอกเดี่ยวๆ ดอกยาวประมาณ 6 มิลลิเมตร กลีบดอกเป็นรูปท้อปลายแยกเป็น 4 - 5 แฉก ก้านดอกยาว 1 - 6 นิ้ว ผล จะเป็นสันผลหนึ่ง ๆ มีอยู่ 3 สัน มีระยางค์เป็นหนาม 1 - 2 อัน ปลายผลว้าเป็นแอ่งเล็กน้อย ผลนี้จะแห้ง

สรรพคุณ

ใบ และ ดอก แก้ปวดศีรษะ รักษาแผล แก้ปวดฟัน ต้น แก้ไข้ แก้เจ็บคอ แก้ฝีในคอ แก้พิษตานซาง แก้ริดสีดวง และแก้ต่อมน้ำลายอักเสบ ทั้งต้น แก้ไข้ลดพิษ แก้คัน แก้ซาง แก้พิษงูกัด แก้เริม ผล ประุงเป็นยาแก้ร้อนใน ราก เป็นยาระบาย ขับปัสสาวะ แก้ปวดศีรษะ ปวดฟัน แก้คัน

ผักไผ่

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ผักแพรว, พริกบ้า, จันทน์แดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Polygonum odoratum Lour.

วงศ์

POLYGONACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นเป็นไม้ล้มลุกปีเดียว สูง 30–35 เซนติเมตร ลำต้นทอดเลื้อยไปตามพื้นดิน และมีรากงอกออกตามส่วนที่สัมผัสกับดิน ใบเป็นรูปหอก ขอบใบเรียบ ปลายแหลมฐานใบรูปลิ้น ใบกว้าง 2.5–3 เซนติเมตร ยาว 5.5–8 เซนติเมตร ดอกเป็นดอกช่อ ดอกย่อยขนาดเล็กมีสีขาวนวล หรือสีชมพูม่วง เมล็ดมีขนาดเล็กมาก

สรรพคุณ

ผักไผ่มีสรรพคุณทางยาช่วยให้เจริญอาหาร ช่วยขับลมในกระเพาะอาหาร ใบตำผสมกับแอลกอฮอล์แก้กลากเกลื้อน และผื่นคัน

ผักเสี้ยว

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ชงโค, เสี้ยวดอกแดง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Andenia biridiflora Craib.

วงศ์

LEGUMINOSAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็ก
กลาง สูงประมาณ 7—12 เมตร
ใบเดี่ยว ปลายใบเว้าลึกเข้าหากัน
ฐานใบโค้งเข้าหากัน คล้ายรูปไต
สองอันติดกัน ใบกว้าง 3 นิ้ว
ยาว 4.5 นิ้ว ขอบใบเรียบ ดอก
ออกเป็นช่อมีกลิ่นหอมอ่อน ๆ
กลีบดอกสีม่วงอมชมพู คล้าย
ดอกกล้วยไม้กลีบออก 5 กลีบ
เกสรตัวผู้ 5 อัน เกสรตัวเมีย 1
อัน ผล เป็นฝักคล้ายฝักถั่วแบน
ยาวประมาณ 4 นิ้ว กว้าง 1 นิ้ว
เมล็ดกลม

สรรพคุณ

ใบ แก้ไอ ดอก ระบายพิษไข้ ราก ระบายพิษไข้

ว่านงูเปา

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

หญ้าตีนงูขาว , พันงู

ชื่อวิทยาศาสตร์

Achyranthes aspera Linn.

วงศ์

AMARANTHACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกอายุประมาณ 1 – 2 ปี สูงประมาณ 0.5 – 2 เมตร กิ่งจะมีลักษณะกลม และมีข้อเป็นสีม่วงแดงพองออกเล็กน้อย ส่วนก้านอ่อนนั้นจะเป็นสีเขียวหรือแดงมีขนสั้น ๆ สีขาว ใบ รูปไข่ค่อนข้างกลม ปลายใบจะแหลมสั้น ฐานใบจะเรียวแหลมมีขนทั้ง 2 ด้าน ใบมีความยาวประมาณ 3 – 10 เซนติเมตร กว้างประมาณ 1 - 2 เซนติเมตร ใบจะออกตรงข้ามกัน ดอก ออกเป็นช่อยาวตรงปลายกิ่ง ดอกย่อยติดอยู่บนก้านดอกรวม และมีกลีบเลี้ยงแหลมและแข็งอยู่ 2 กลีบ ช่อดอกยาวประมาณ 10 – 50 เซนติเมตรเกสรตัวผู้มีประมาณ 5 อันมีก้านเกสรเป็นสีม่วงแดงคล้ายรูปตัวที (T) ก้านเกสรที่ฝ่อเป็นเส้นงอมมีลักษณะคล้ายขนตา เกสรตัวเมียมี 1 อัน ลักษณะเป็นเส้นกลม ยาวประมาณ 3 มิลลิเมตร เมล็ด เป็นรูปไข่มีความยาวประมาณ 2 – 3 มิลลิเมตร

สรรพคุณ

ทั้งต้น รักษาโรคมะเร็ง ปอกรักษาแผลหนองบวมอักเสบ ฝี ไตอักเสบ รักษาโรคบิด ทำให้เลือดไหลเวียนดี ลดความดันเลือด ขับปัสสาวะ แก้ฟกช้ำจากการกระแทก ราก รักษาโรคโลหิต กล้วยเนื้อหัวใจอักเสบ รักษาอาการปวดข้อ โรคบิด หนูน้ำหนวก ต่อมทอนซิลอักเสบ ฟกช้ำ ประจำเดือนมาไม่ปกติ ปัสสาวะเป็นเลือด บวม น้ำ ไทฟอยด์ แผลอักเสบมีหนอง

ว่านไฟไหม้

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

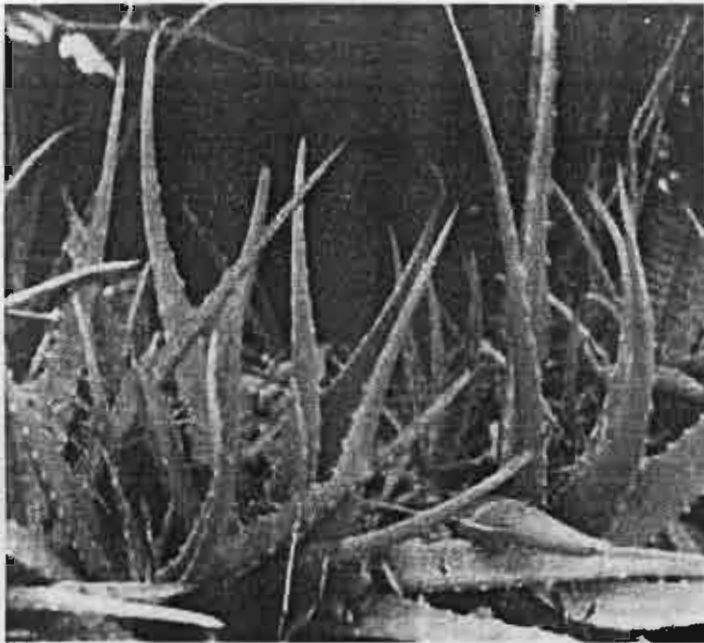
ว่านหางจระเข้

ชื่อวิทยาศาสตร์

Aloe barbadensis Mill.

วงศ์

LILIAEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มขนาดเล็กในจำพวกว่าน ใบมีลักษณะหนาและยาว ตรงโคนใบใหญ่ ส่วนปลายใบแหลม ขอบใบจะเป็นหนามแหลม ถ้าใบมีสีเขียวกระขาวใบนั้นจะอมน้ำได้ดี ภายในจะเป็นวุ้นใสสีเขียวอ่อน ดอกเป็นช่อ ออกดอกบริเวณกลางต้นและมีก้านช่อดอกยาวมากชูตั้งตรง ดอกจะมีสีแดงอมเหลืองเป็นหลอด บานจากล่างไปข้างบนคล้ายดอกช่อกลั่นตุม ๆ นาน ๆ ที่จะได้เห็นดอกสักครั้งหนึ่ง

สรรพคุณ

ใบ สดฝานหนา ๆ ทาปูนแดงปิดขมับ รักษาอาการปวดศีรษะ ใช้เป็นยาสำหรับระบาย และเป็นยาถ่ายออกฤทธิ์ที่ล่าช้าใหญ่ รากและเหง้า นำไปต้มกินรักษาโรคหนองใน วุ้นจากใบ รักษาแผลไฟไหม้ การอักเสบของผิวหนัง รักษาจุดดำบนใบหน้า และ ฝ้า

ว่านเลือด

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

หนุมานประสานกาย , ว่านอ้อยช้าง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Schefflera leucantha Viguier.

วงศ์

ARALIACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้พุ่มสูงประมาณ 1 – 2 เมตร ผิวลำต้นค่อนข้างเรียบเกลี้ยง ใบ ออกเป็นกระจุกรูปยาวรี ปลายใบแหลมเรียว โคนใบมีหูใบซึ่งจะอยู่ติดกับก้านใบพอดี ผิวใบเรียบเป็นมัน ริมขอบใบเป็นคลื่นเล็กน้อย ดอก ออกเป็นช่อๆ หนึ่งมียาวประมาณ 3 - 5 นิ้ว มีสีเขียวขนาดเล็ก ผล เป็นรูปไข่ อวบน้ำ ยาวประมาณ 5 – 6 มิลลิเมตร กว้าง 4 – 5 มิลลิเมตร ผลอ่อนมีสีเขียว เมื่อแก่เต็มที่แล้วหรือสุกจะเปลี่ยนเป็นสีแดงสด

สรรพคุณ

ใบ ใช้ใบสดนำมาต้มคั้นน้ำหรือผสมกับสุราเป็นยาแก้ไอ แก้หอบหืด แก้อาเจียน เป็นเลือด และแก้พิษต่าง ๆ หรือนำใบสดมาตำให้ละเอียดเอากากทาหรือพอกสมานแผล ห้ามเลือด

ส้มผด

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

มะผด , สะก้า

ชื่อวิทยาศาสตร์

Rhus chinensis Mill.

วงศ์

ANACARDIACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางสูงประมาณ 8 - 10 เมตร กิ่งอ่อนมีขนนุ่มละเอียด ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ ใบย่อยรูปใบหอกหรือรูปวงรีแกมใบหอก กว้าง 1-2 ซม. ยาว 2.5 - 6 ซม. ขอบใบหยักฟันเลื่อย ทั้งใบมีขนนุ่มละเอียด สีน้ำตาลหนาแน่น ดอก ออกเป็นช่อขนาดใหญ่ออกที่ปลายกิ่ง ดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกสีขาวแกมเหลือง ขนาดเล็ก ผล ผลสดมีรูปกลมแบน สีแดงแกมน้ำตาลรับประทานได้

สรรพคุณ

ราก ผสมด้วยยาอื่นคั้นน้ำดื่ม แก้ไอ มีน้ำมูกขึ้น

สาบเสือ

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

หญ้าเมืองวาย, หมาหลง, เมืองร้าง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Chromolaena odorata Linn.

วงศ์

ASTERACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกอายุปีเดียว ลำต้นตั้งตรง แตกกิ่งก้านสูง ประมาณ 1.5 เมตร ทุกส่วนของต้น ขณะที่ยังอ่อนอยู่มีขน ใบเดี่ยวเรียง ตรงข้าม รูปไข่ ผิวใบมีขน กว้าง ประมาณ 2 – 6.5 เซนติเมตร ยาว ประมาณ 5.5 – 11.5 เซนติเมตร ดอกช่อออกที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีขาวหรือขาวแกมม่วง ผลแห้งไม่ แตกลักษณะเป็นเส้นขาวแบนมีขน

สรรพคุณ

ใบ ตำผสมกับปูนหรือเกลือพอกห้ามเลือด ตำปดผสมเป็นยาสมานแผลที่ดี ทั้งต้น มีกลิ่นแรงเป็นยาฆ่าแมลง ถ้าใช้แต่น้อยเป็นน้ำหอมได้ รากผสมกับรากมะนาวและรากย่านาง คั้น น้ำคั้นแก้ไข้ป่า ใบและดอกตำบิบน้ำทาห้ามเลือด สารสกัดจากกิ่งและใบมีผลยับยั้งการเจริญเติบโต ของเชื้อแบคทีเรีย *Staphylococcus aureus* และ *Bacillus subtilis* ซึ่งทำให้เกิดหนอง

สามสิบสองดี

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ฟ้าทะลายโจร

ชื่อวิทยาศาสตร์

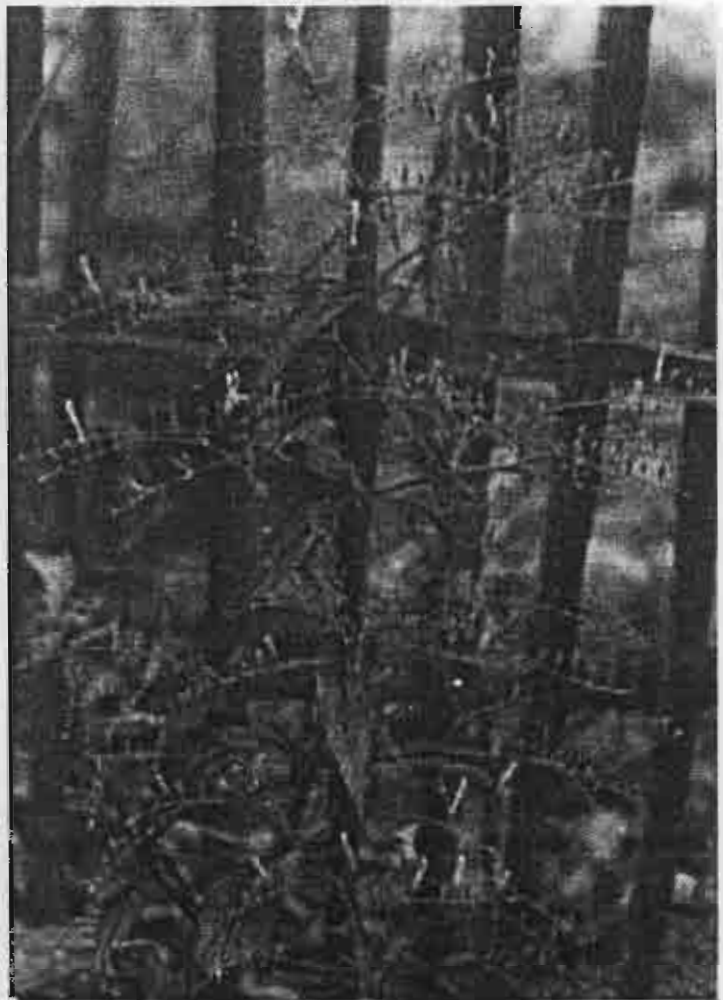
Andrographis paniculatu Wall.

วงศ์

ACANTHACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็น ไม้ล้มลุก สูงประมาณ 1-2 ฟุต ลำต้นตั้งตรง ปลายกิ่งเป็นสี่เหลี่ยม แตกกิ่งก้านสี่เหลี่ยมเฉพาะด้านข้างเท่านั้น ใบเป็นใบเดี่ยว ใบแคบ ตรงปลายและโคนใบแหลม ผิวใบเป็นมันสีเขียว ดอกออกเป็นช่อบริเวณง่ามใบและส่วนยอดของต้น ดอกเป็นหลอดปลายดอกแยกเป็น 5 กลีบสีขาวอมม่วงอ่อน ๆ ดอกจะแยกออกเป็น 2 ปาก ปากบนแยกออกเป็น 3 กลีบ ล่าง 2 กลีบ มีกลีบเลี้ยง 5 กลีบ ผล คล้ายผลด้อยตั้งแต่เล็กและสั้นกว่า ผลจะตั้งมุมกับก้านดอก ผลแก่เต็มที่จะแตกออกเป็นสองซีก ภายในมีเมล็ดสีน้ำตาลแบน ๆ จำนวนมาก ๆ

สรรพคุณ

ทั้งต้นแห้ง 1-3 กำมือ หั่นแล้วต้มน้ำดื่ม แก้บิดชนิดติดเชื้อ แก้ทางเดินอาหารอักเสบ แก้วหวัด แก้วทอนซิล แก้วปวดอักเสบ แก้วอาการท้องเดิน ใบรักษาแผลน้ำร้อนลวก แก้ไฟไหม้ โดยการนำมาบดผสมกับน้ำมันพืชใช้ทาตรงบริเวณที่เป็นแผล

หญ้าขัดใบมน

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

ขัดมอนน้อย, ขัดมอน, หญ้ายิงปิดแม่ม่าย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Sida rhombifolia Linn.

วงศ์

MALVACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกตั้งตรง สูงประมาณ 0.5 - 2 เมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับรูปสี่เหลี่ยม ขนมนเป็ยกในแฉกขอบขนานหรือรูปขอบขนาน กว้าง 1 - 2.5 ซม. ยาว 2 - 5 ซม. ขอบใบหยักฟันเลื่อยแกมซี่ฟัน ท้องใบสีเขียวแกมเทา ดอกเดี่ยวหรือเป็นกระจุก 2 - 3 ดอก ออกที่ซอกใบ กลีบดอกสีเหลืองสด ผลแห้งแตกได้ที่ปลาย

สรรพคุณ

ราก ห่อด้วยข้าวเหนียวหนึ่ง นำไปนึ่งใหม่แล้วแช่น้ำดื่ม ช่วยให้เจริญอาหาร แก้ไข้ รักษาโรคกระเพาะอาหาร ดีพิการ ขับเสมหะ แก้โรคบิด แก้ปวดมดลูก เจ็บตามท้อง ขับเลือดและรก แก้ไข้ แก้คลื่นเหียน อาเจียน ต้น, ใบ ตำใส่เกลือเป็นยาบ้วนปาก ใบและต้นอ่อน ตำคั้นเอาน้ำผสมน้ำผึ้งกิน แก้บิด

หญ้าคอตุง

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

ข้าวเม่านก , คอแก้ว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Tadehagi triquetrum (DC.)

(Ohashi (Desmodium triquetrum DC.)

วงศ์

FABACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น หญ้าคอตุงเป็นไม้ล้มลุก สูง 15-30 เซนติเมตร กิ่งก้านเป็นสันสามเหลี่ยม ใบ เป็นใบประกอบ มีใบย่อยใบเดียวเรียงสลับ ใบย่อยรูปไข่หรือรูปใบหอก กว้าง 2-4 เซนติเมตร ยาว 8-10 เซนติเมตร แผ่นใบด้านบนผิวเรียบ ด้านล่างมีขน ก้านใบแผ่เป็นปีก ดอก ดอกช่อ ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง กลีบดอกสีม่วง รูปดอกถั่ว ผล เป็นฝัก รูปขอบขนาน คอดเป็นข้อ ๆ 6-8 ข้อ

สรรพคุณ

ราก ดมน้ำคั้นหรืออาบ แก้ปวดบวม ทั้งต้น ดมเถี่ยว ดมวันละ 1 แก้วทุกวัน แก้ไอเรื้อรังและวัณโรค

หญ้าคา

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

หญ้าคา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Imperata cylindrica Beauv.

วงศ์

GRAMINEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

หญ้าคาเป็นไม้ล้มลุกจำพวกหญ้ามีเหง้าใต้ดินสูงประมาณ 1-4.5 ฟุต ใบออกเป็นกระจุกตามบริเวณโคนต้นเป็นใบเล็กแคบเรียวยาวแข็งตั้ง กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร ยาวประมาณ 1 เมตร ผิวสาขขอบใบคมมีขนเป็นกระจุก ดอกออกเป็นช่อหรือเป็นพู่ ขึ้นอยู่บริเวณกลางกอ ช่อดอกยาวประมาณ 2-10 นิ้ว มีดอกย่อยเรียงสลับกันรอบ ๆ แกนกลางช่อ ดอกสีขาวอมเหลืองหรือสีม่วง

สรรพคุณ

หญ้าคามีสรรพคุณทางยาโดยนำใบมาต้มน้ำอาบแก้ลมพิษ ผื่นคันและแก้ปวดเมื่อยหลัง หลอด ดอกแก้ขับปัสสาวะ อุจจาระเป็นเลือด แก้เลือดกำเดาไหล ห้ามเลือด ตำพอกแผลอักเสบ บวมและฝีมีหนอง รากขับปัสสาวะ แก้กระเพาะปัสสาวะอักเสบ บำรุงไต อ่อนเพลีย เมื่ออาหาร แก่ความดันโลหิตสูง แก้บวมน้ำ แก้หนองในและแก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ

หญ้ายาจิยอบ

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

ไมยราบ, กระเทียมยอด

ชื่อวิทยาศาสตร์

Biophytum adiantoides Wihgt.

วงศ์

OXALIDACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุก สูงไม่เกิน 30 เซนติเมตร ใบเป็นใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ แขนกลางใบประกอบยาวประมาณ 7–17 เซนติเมตร มีขนสีน้ำตาล มีใบย่อยประมาณ 18–27 คู่ ใบย่อยคู่สุดท้ายมีหลายลักษณะ ตั้งแต่รูปขอบขนานจนถึงรูปใบหอกกลับ กว้างประมาณ 3–8 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 0.9–2.2 เซนติเมตร ใบย่อยคู่อื่นรูปแถบยาวขอบขนาน ดอกช่อดอกมี 2–9 ดอก ก้านช่อดอกยาวประมาณ 0.5–2 เซนติเมตร ก้านดอกยาว 0.5–1.7 เซนติเมตร กลีบดอกสีขาว โคนกลีบสีเหลือง ผลรูปรีกว้างประมาณ 2–3 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 3–4 มิลลิเมตร ผิวเรียบมีเมล็ด 10–15 เมล็ด

สรรพคุณ

ราก แก้โรคหนองใน แก้นิ่ว ขับปัสสาวะ แก้กระหายน้ำและรักษาโรคตับแข็ง ลำต้นแก้ไข้ดับพิษร้อนภายใน ขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ แก้สะอึก ถอนพิษเบื่อเมา แก้แผลเรื้อรังและพอกฝี ใบขับเสมหะ พอกรักษาแผลสด แก้ฟกช้ำ พอกฝี ถอนพิษ รักษาโรคผิวหนัง แก้สะอึกและถอนพิษเบื่อเมา เมล็ดรักษาแผลสดและเร่งฝีให้แตกเร็วทั้งต้น แก้ไคพิการ แก้ทางเดินปัสสาวะอักเสบ ขับระดู แก้อหอบหืด แก้เบาหวาน แก้ไข้และแก้แมลงป่องต่อย

หญ้าดอกปู

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

หญ้าดอกขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Leptochloa chinensis Nees.

วงศ์

GRAMINEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นพืชล้มลุกจำพวกหญ้า ขนาดเล็ก ลำต้นเป็นเหลี่ยม มีขนนุ่ม ใบ มีหลายรูป บางรูปมีรูปไข่รี ปลายใบและโคนใบแหลม ผิวค่อนข้างเรียบขนนุ่ม ดอก เล็กกลมเป็นพู่ช่อโตอยู่ปลายยอด สีม่วงหรือชมพู ผลแห้งเล็ก ปลายเป็นขนแห้งสีขาว เป็นพู่แตกบาน ปลิวไปตามลม

สรรพคุณ

ใบไปต้มน้ำดื่มรักษาโรคบิด แก้หืด แก้หลอดลมอักเสบ แก้โรคเท้าช้าง ตำพอกสมานแผล แก้กลากเกลื้อน เรื้อนกว้าง แก้ปวดศีรษะ ตำผสมน้ำมันคน เอน้ำหยอดตา แก้กตาและตาแดง เมล็ดขับพยาธิ แก้กท้องเฟ้อ ตำพอกแก้โรคผิวหนัง กำจัดเหา ทั้งต้นต้มน้ำดื่มไล่ แก้ไอ แก้ดีซ่าน แก้กตับอักเสบเฉียบพลัน แก้กิดสีดวงทวาร บำรุงกำลัง แก้กท้องร่วง คั้นเอาน้ำดื่ม กระตุ้นให้เจ็บท้องคลอด ขับรก ขับระดู แก้ปวดท้อง ท้องอืดท้องเฟ้อ ตำพอก แก้นมคัด และดูแลฝีหนอง

หญ้าน้ำข้าว

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

หญ้าน้ำข้าว

ชื่อวิทยาศาสตร์

Borreria laevicaulis (Miq.) Ridl.

วงศ์

RUBIACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุก ลำต้นตั้งตรง สูง 15 - 40 เซนติเมตร ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปใบหอกหรือรูปขอบขนานแกมใบหอก กว้าง 1 - 2 เซนติเมตร ยาว 3 - 6 เซนติเมตร แผ่นใบสีม่วงแกมน้ำตาล มีขนเล็กน้อยทั้งสองด้าน หูใบอยู่ระหว่างก้านใบ ดอก ออกเป็นช่อที่บริเวณซอกใบ ดอกย่อยมีจำนวนมาก เรียงตัวอัดกันแน่นเป็นรูปครึ่งวงกลม กลีบดอกสีขาวเชื่อมติดกันเป็นหลอดสั้นๆ ผล ผลสดเป็นรูปทรงกลม

สรรพคุณ

ทั้งต้น ผสมกับมะกรูด มะนาว ผักเป็ดแดง แก่นสลัดไค เกลือพอประมาณ คองกับน้ำข้าวข้าว คั้นน้ำ แก้โรคพอมแห้ง

หญ้าสามวัน

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

หญ้าดอกขาว , เสือสามขา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Vernonia cinerea (Linn.) Less.

วงศ์

ASTERACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุก ลำต้นตั้งตรงเป็นสัน มีขน สูงประมาณ 20 - 50 เซนติเมตร ใบเดี่ยว เรียงสลับรูปไข่ ไข่กลับขอบขนาน หรือใบหอก กว้าง 1-3 เซนติเมตร ยาว 1-8 เซนติเมตร มีขนทั้งสองด้าน ดอกช่อออกเป็นกระจุกแน่นที่ปลายกิ่ง กลีบดอกสีม่วง ผลแห้ง ไม่แตก มีสัน 4-5 สัน

สรรพคุณ

ทั้งต้นและราก ตากแห้งบดเป็นผง รักษาแผลสด แผลเรื้อรัง ผิวหนังพุพอง ห้ามเลือด ทั้งต้น แก้ไข้ ไอ คีซ่าน ปัสสาวะรดที่นอน ดมน้ำคั้นแก้ปวดท้อง ท้องอืดเฟ้อ ใบสด ตำพอกฝีแผล เป็นยาสมาน แก้กลากเกลื้อน เรื้อนกวาง ตำผสมน้ำมันคน กรองเอาน้ำหยอดตา แก้น้ำตาแดง ตาเปื่อย ตาแฉะ

หญ้าหนวดแมว

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

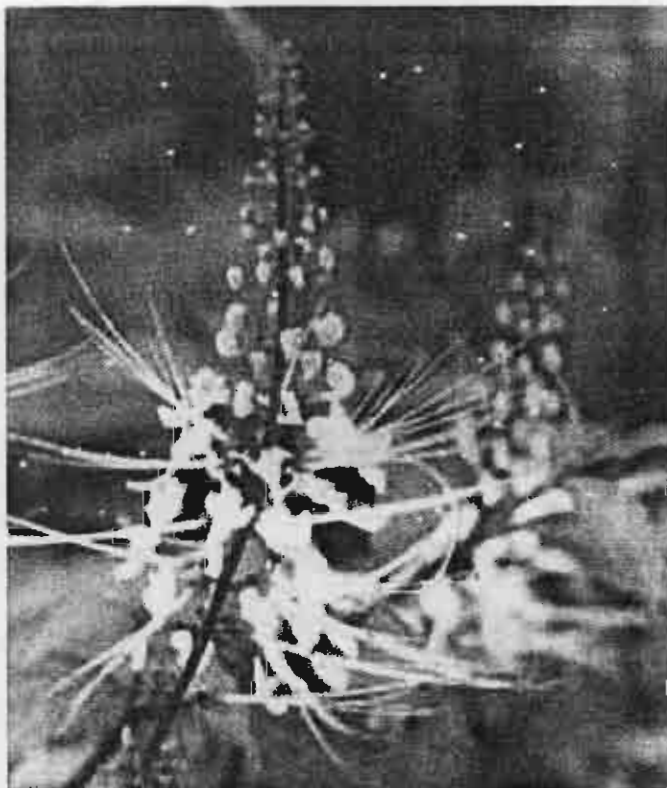
พยับเมฆ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Bulbostylis barbata Clarke.

วงศ์

CYPERACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้นเป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก สูงประมาณ 2-3 ฟุต ลำต้นเป็นรูปสี่เหลี่ยม แตกกิ่งก้านสาขามาก ใบเป็นใบเดีวรูปไข่ ปลายใบและโคนใบ

แหลมคล้ายพริก ขอบใบจักเป็นฟันเลื่อย สีเขียวเข้ม ดอกออกเป็นช่อ ดอกเล็กสีขาวอมม่วง กลีบดอกติดกันเป็นหลอด ปลายแยกเป็น 2 ปาก ปากบนมี 1 กลีบ ปากล่างมี 4 กลีบ เกสรตัวผู้มีเส้นสีขาวคล้ายหนวดแมว ดอกเป็นช่อหนาแน่นมีที่ปลายกิ่ง ผลสีน้ำตาลดำ

สรรพคุณ

ใบ คั้นกับน้ำคั้นแก้กษัย ไตพิการ ขับปัสสาวะ ขับนิ่ว แก้หนองใน ลดน้ำตาลในเลือดและความดันเลือด

หมากเดือยหิน

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

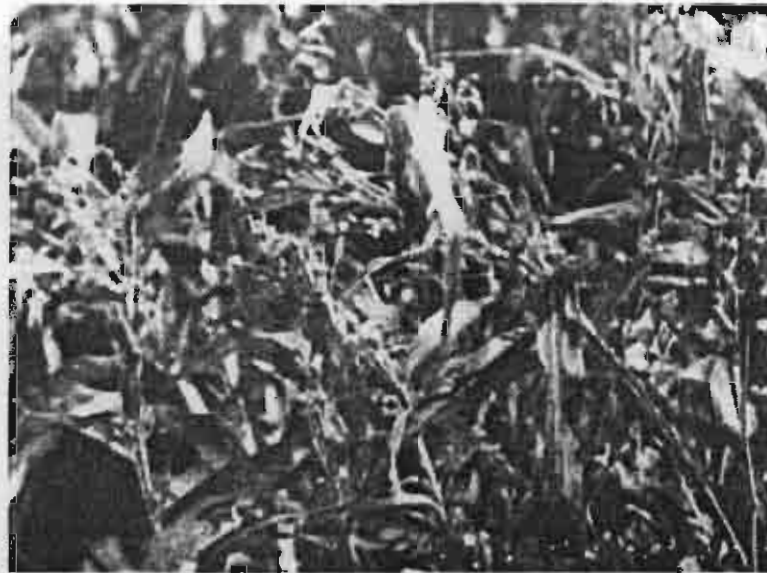
หมากเดือย , เดือยหิน , เดือย

ชื่อวิทยาศาสตร์

Coix lachryma – jobi L.

วงศ์

GRAMINEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกอยู่ในวงศ์
หญ้าและข้าว ใบ มีส่วนยาวมากกว่าส่วน
กว้างออก ปลายใบแหลม ขอบใบขนาน
แต่เมื่อลูบ ๆ จะรู้สึกสาก ๆ หูใบสั้นมีสี
เขียว ดอก เป็นดอกเดี่ยวและเป็นดอกไม่
สมบูรณ์เพศ คือ ดอกตัวผู้และดอกตัวเมีย
จะอยู่ต่างดอกกัน แต่ก็อยู่ในต้นเดียวกัน
ผล เป็นลูกกลม ๆ ป้อม ๆ โคประมาณ 6
มิลลิเมตรเปลือกภายนอกแข็ง

สรรพคุณ

ราก นำมาทำเป็นยาขงคัมจับพยาธิในเด็ก เมล็ด นำมาทำเป็นยาใช้บำบัดอาการ
หลอดลมอักเสบ ปอดอักเสบ มีน้ำคั่งในปอด และถ้านำมาหมักจะได้แอลกอฮอล์ซึ่งใช้ในโรคข้อ
อักเสบ สำหรับผู้ฟันไขใหม่ ๆ นำมาขงเพื่อบำรุง เป็นยาเย็นและขับปัสสาวะ

หอมด่วนหลวง

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น

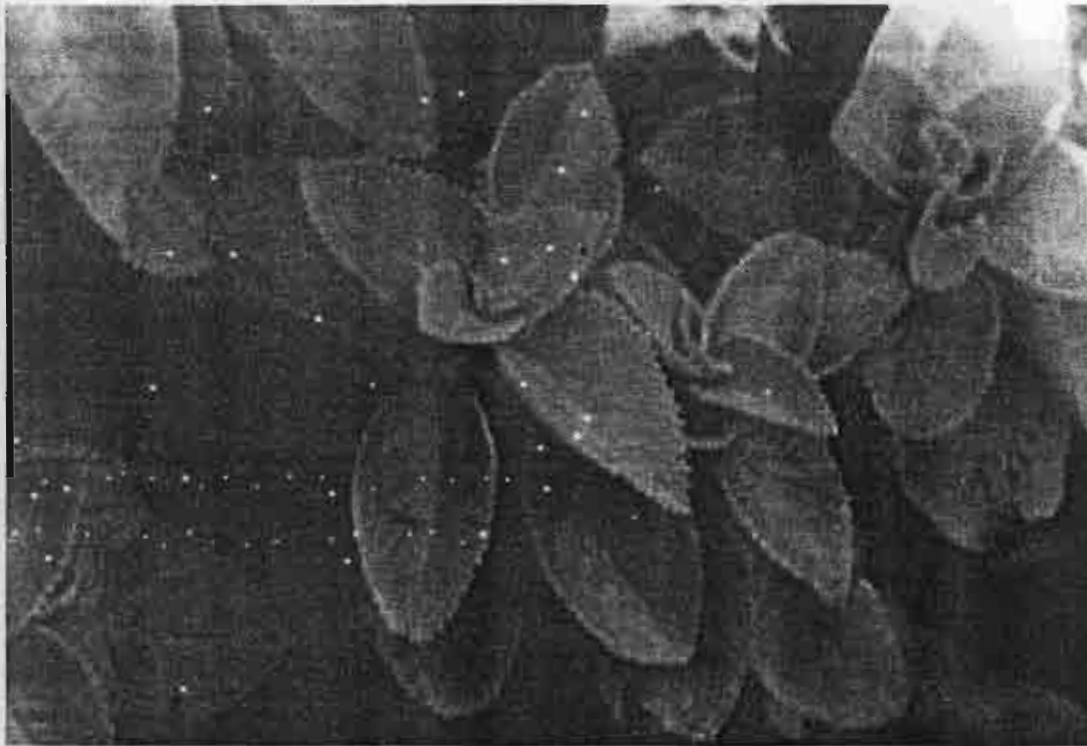
หูเสือ , หอมด่วนหูเสือ , หูเสือ

ชื่อวิทยาศาสตร์

Coleus amboinicus Lour.

วงศ์

LABIATAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกอายุประมาณ 2 – 3 ปี สูงประมาณ 20 - 40 เซนติเมตร ลำต้นอวบ น้ำหนักได้ง่าย ใบ มีสีเขียวอ่อน รูปร่างกลมรี โคนใบสอบปลายใบมน ลักษณะใบหนากรอบ และมีขนอ่อนทั่วไป ริมขอบใบจักเป็นคลื่นมนรอบๆ ใบ แผ่นใบนูน เส้นใบลึก ดอกออกเป็นช่อสีม่วงขาว

สรรพคุณ

ใบ ใช้ใบสดขยี้ หยอดหูแก้หูน้ำหนวก ปิดห้ามเลือด ขยี้ทาท้อง (เด็ก) แก้ท้องอืด

หอมป้อมเปือ

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

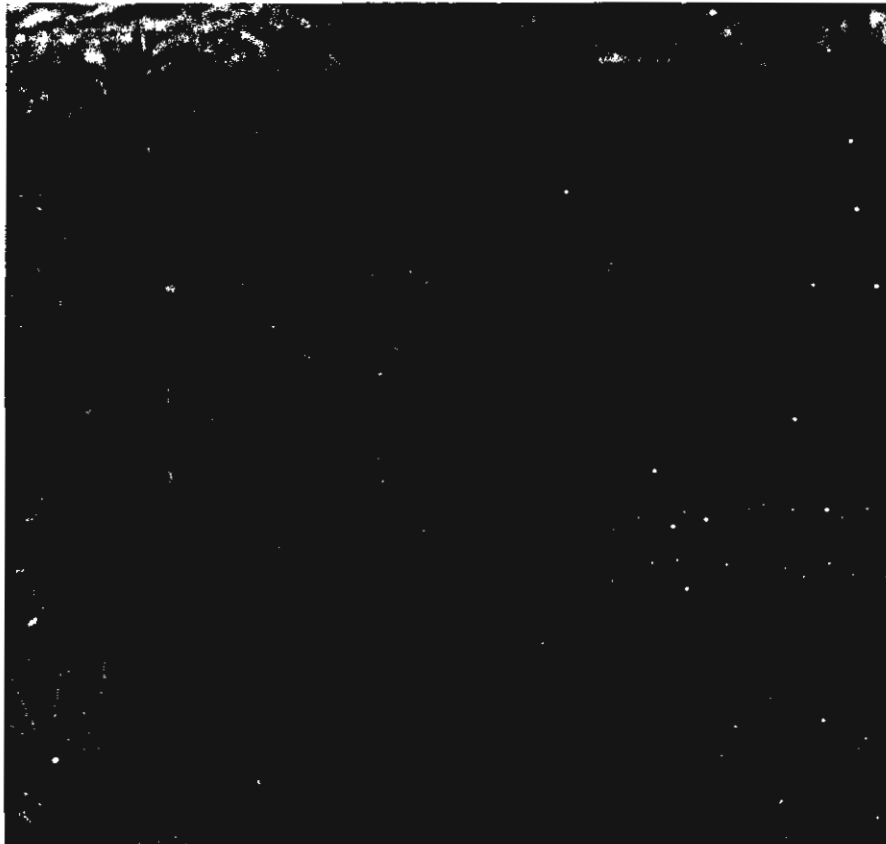
ผักชีฝรั่ง

ชื่อวิทยาศาสตร์

Eryngium foetidum Linn.

วงศ์

UMBELLIFERAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น เป็นไม้ล้มลุกสูงประมาณ 15 – 51 เซนติเมตร ปลูกไว้รับประทานทั่วไป ลำต้นสั้น ใบรูปไข่ ขอบขนาน ขาวรี ปลายแหลม ฐานใบเรียว แหลม ริมใบหยักคล้ายฟันเลื่อย ใบยาว ประมาณ 7 – 15 เซนติเมตร กว้าง 1 – 2 เซนติเมตร ใบสีเขียว ใบออกเป็นกระจุก ดอกมีก้านขาว ดอกมีสีขาว แต่ละดอกมีขนาดเล็ก เส้นผ่าศูนย์กลาง 2 มิลลิเมตร

สรรพคุณ

ผล ขับลมในลำไส้ แก้กโรคไตพิการ ใบ แก้ไอ บำรุงธาตุ แก้กษะอึก แก้เจ็บตา

เห็ดลม

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

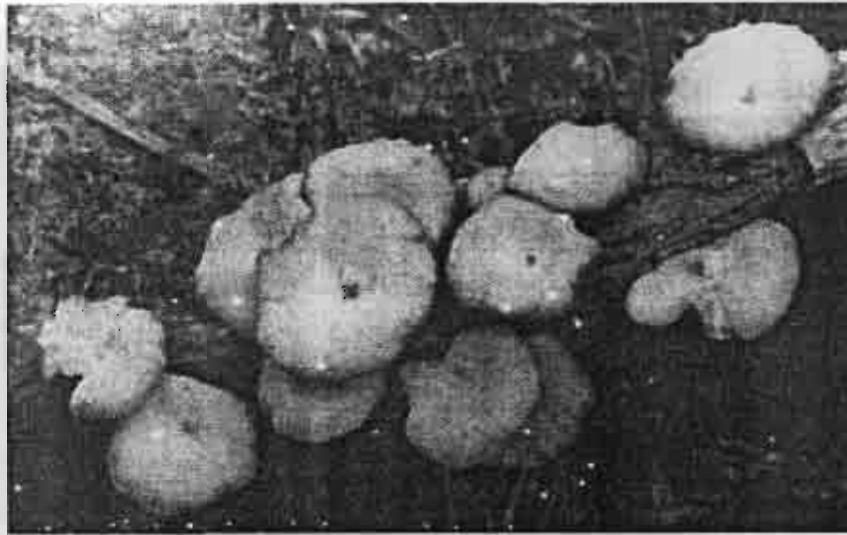
เห็ดกระด้าง, เห็ดซอน, เห็ดบด

ชื่อวิทยาศาสตร์

-

วงศ์

-

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เห็ดลมมีลักษณะรูปทรงกรวยกลีบลีชีขาวนวลหรือสีน้ำตาลอ่อนอมเทา เส้นผ่าศูนย์กลาง 5-8 เซนติเมตร เหนียวคล้ายหนัง ขอบงอเล็กน้อยผิวมีขนสั้น ๆ สีน้ำตาลซึ่งรวมกันคล้ายเกล็ดเล็ก ๆ และปลายงอขึ้นเล็กน้อย เกล็ดเรียงกระจายออกไปยังขอบ หมวกคอกอ่อนมีขอบบางและม้วนงอลงครึ่งสีน้ำตาลอ่อนอมเทา บางและแคบ เมื่อแห้งจะเหนียวแข็งและเปลี่ยนเป็นสีน้ำตาลแดงหรือน้ำตาลอมม่วง ครีบบีความยาวต่างกัน 5 ขนาด ด้านในขาวขนาดเล็กลงไปติดกัน ด้านนอกเรียวแคบไปติดขอบหมวกขอบครึ่งเป็นจักฟันเลื่อยเล็ก ๆ มองไม่เห็นด้วยตาเปล่าแต่จะสากมือ เวลาถูบก้านแข็งเหนียวสีขาวนวลแล้วเปลี่ยนเข้มขึ้น จนเป็นสีน้ำตาลดำยาวประมาณ 0.5-2.5 ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.4-1.5 เซนติเมตร อยู่กึ่งกลางหมวกหรือเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งโคนใหญ่กว่า เนื้อในเห็ดสีขาวหม่นหรือขาวนวลอมเทา สปอร์รูปรีสีขาวโค้งเล็กน้อยผิวเรียบหนังบาง

สรรพคุณ

เห็ดลมมีสรรพคุณทางยาใช้บำรุงร่างกาย ชูกำลัง แก้ไข้พิษ

อ่าวขาว

ชื่อสามัญ / ชื่ออื่น	กระเจียวขาว , ว่านมันน้อย , กระชายดง
ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Curcuma parviflora</i> Wall.
วงศ์	ZINGIBERACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ต้น อ่าวขาวเป็นไม้ล้มลุก ลำต้นตั้งตรง มีเหง้าใต้ดิน กลิ่นหอม สูงได้ถึง 70 เซนติเมตร ใบเป็นใบเดี่ยว รูปขอบขนานแกมใบหอก กว้าง 6-10 เซนติเมตร ยาว 16-25 เซนติเมตร ก้านใบแผ่เป็นกาบ ดอก ดอกช่อออกที่ปลายยอด ดอกย่อยจำนวนมาก กลีบดอกสีขาว เกสรตัวผู้ที่เป็นหมันแผ่เป็นแผ่นคล้ายกลีบดอกสีม่วงอ่อน ผล ผลแห้งแตกได้ รูปไข่กลับ มีขน

สรรพคุณ

ใบ ตำคั้นเอาน้ำทารักษาแผลสด ห้ามเลือด ทั้งต้น ผสมสมุนไพรรักษาโรคอื่นนำไปเคี้ยวกับน้ำมันพืชกรองเอากากทิ้ง เอาแต่น้ำมันมาทาถูนิ้ว แสบปวดเมื่อย

เอื้องหมายนา

ชื่อสามัญ/ชื่ออื่น

เอื้องหมายนา

ชื่อวิทยาศาสตร์

Costus speciosus Koen.

วงศ์

COSTACEAE

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เอื้องหมายนาจัดเป็นพืชล้มลุกมีเหง้าใต้ดิน ชอบขึ้นตามที่ชุ่มชื้น สูงประมาณ 1.5–3 เมตร ใบเดี่ยวเรียงสลับ รูปวงรีขอบขนานกว้างประมาณ 5–6 เซนติเมตร ยาวประมาณ 15–40 เซนติเมตร ดอกออกที่ปลายกิ่ง สีขาว บริเวณกลางดอกมีแก้มสีเหลืองหรือชมพู ผลแห้งแตกได้ รูปขอบขนานแกมสามเหลี่ยม เมื่อสุกสีแดง

สรรพคุณ

เหง้า นำมาล้างให้สะอาด ตำให้ละเอียดนำไปพอกบริเวณสะอึก รักษาโรคท้องมาน